

Commentaar , Zierikzee op deel A GOVI

p.x is pagina x, cursief citaat.

p.4

De Omgevingsvisie biedt het kader van waaruit we juist de kwaliteiten van Zeeland koesteren, en tegelijkertijd de kansen en mogelijkheden benutten om Zeeland duurzaam door te ontwikkelen zodat we klaar en 'fit' zijn én dat blijven voor de toekomst.

Wat zijn die KWALITEITEN. Gaat uw Omgevingsvisie nou om de FYSIEKE kwaliteit van onze Zeeuwse leefomgeving. Of louter over antropocentrische wensbeelden?

Wat is volgens u DUURZAAM. Durf daar nou eens een definitie aan vast te plakken!

Gaat u slechts uit van "kansen en mogelijkheden"? Of zou het de POVI sieren om wel grenzen aan te geven waarbinnen we moeten blijven om 'klaar en fit' te zijn voor de toekomst!

Waar monitort u duurzaam op? Hoe brengt u over op participanten wat DUURZAAM is? Wanneer zijn we klaar en fit?

Het is toch niet te geloven dat u geen enkel overall-inzicht of overall beeld kunt geven van waar we heen gaan. En dus ook van wat u van ons, participanten, verwacht!

In deel A zoomt u in Route 1. Van de wereld naar Zeeland.

Wat zijn vanuit de wereld gezien onze Zeeuwse ambities. Sterker wat zijn onze verantwoordelijkheden? Hoeveel CO2-budget heeft Zeeland? Hoe benutten we ons CO2-budget zodat we fit en klaar de toekomst in kunnen? Waar blijven die cijfers en getallen?

Ik tiep nu met m'n zoveelste computer op m'n zoveelste toetsenbord; de toetsen slijten iedere weer weg! Dus hoeveel CO2 stoot ik uit als dit boeltje voor de zoveelste keer vervang?

Op Zeeland-level: hoeveel CO2-uitstoot genereren Zeeuwen elders?

Hoe kan ik als participant afdoende afwegen of en hoe ik als gemiddelde Zeeuw, binnen mijn persoonlijke CO2-budget blijf. Of anders, hoe blijft Zeeland binnen haar CO2-budget. Gezien van uit globaal perspectief dus!

p.5

- klimaatverandering, biodiversiteit en andere wensen;
- einddatum is steeds 2050

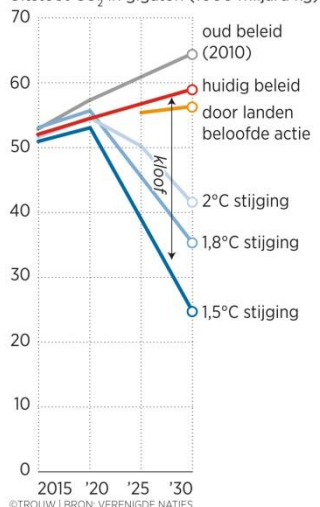
A De quote 'en andere wensen' (nb in de samenvatting) suggereert dat klimaatverandering en Biodiversiteit 'wensen' zijn. Het zijn echter primaire en zeer urgente noodzakelijkheden. De enige gevolgtrekking kan daarom zijn dat CO2 (klimaatverandering) en Biodiversiteit beide de hoofddraggers moeten vormen van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI).

B Ten tweede wordt 2050 telkens als (eind-)datum genoemd. 2050 is waarschijnlijk (ook) een wens: de werkelijkheid heeft deze datum allang ingehaald!

- het Urgenda doel van 25% CO2-uitstoot vermindering voor 2020 halen we al niet.
- zeer vleit is bovendien dat de energiemix voor hernieuwbare energie voor 60% uit biomassa bestaat. Deze 60% genereert zelfs meer CO2-uitstoot dan met Steenkoolverbranding;
- anders dan uw papieren werkelijkheid, is 60% van 25% zijnde 15%, geen vermindering waardoor we anno 2020 nog niet eens 10% CO2-uitstoot behalen.
- om in 2030 50% CO2-uitstoot te verminderen om onder de 1,5 te blijven, is of een extra zware dobber of - er is sprake van fake-informatie

De kloof tussen wat landen doen en beloven en wat nodig is om de opwarming te beperken

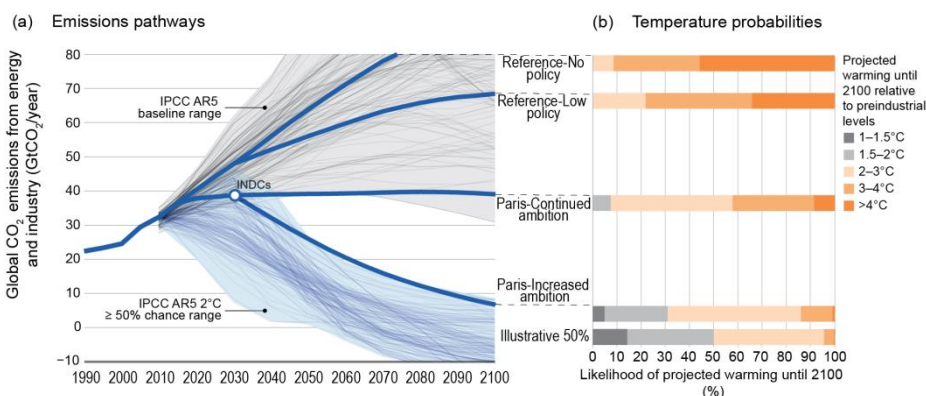
Uitstoot CO₂ in gigaton (1000 miljard kg)

Dit is een plaatje uit Trouw van 21 jan 2021 [1].
Met het huidige pakket maatregelen stevenen we af op 3,2 graden opwarming.

Hetzelfde zegt NRC dd 6 oktober 2020 [2].
Met het huidige pakket maatregelen stevenen we af op 3,2 graden opwarming!

Het plaatje hieronder spreekt nog meer boekdelen [3].
Dat 170 landen het ondertekend hebben is mooi. Maar in datzelfde jaar is Parijs-akkoord getekend en bovendien door inmiddels 198 landen. Uw wensbeelden zijn de grijze vlakjes in de rechter-kolom; die kunnen we dus al overslaan..

p.5

Geen overall-overzicht geven bij Route 1, maakt route 2 en 3 tot kortzichtige lariekoek. U kunt een prachtige papierenwerkelijkheid / visie op papier zetten, maar als dit slechts voor de korte termijn terwijl een O-visie over de langere termijn moet gaan c.q. we in 2030 50% CO₂-reductie moeten behalen evenals 50% materiaal-reductie moeten behalen, dan zou het toch logischer zijn om CO₂, en dan noem ik gelijk ook maar even Biodiversiteit, als hoofddragere te bestempelen voor de Zeeuwse Omgevingsvisie! Waarom framed u net als het Rijk dat we nu 25% CO₂-reductie moeten halen, terwijl de energie-mix voor 60% (van 25%) met biomassa wordt behaald. Waardoor we even simpel gerekend 25% minus 15%, nu al slechts 10% halen! Als ik niet kan rekenen mag u dit gerust weerleggen. Maar op de achterkant van mijn sigarendoosje staat 10%! Dus wat biedt u participanten!

Algemeen wordt 'veronderstelt' dat de O-wet bedoeld is om economische groei veilig te stellen. Bestaat er naast de Rutte-doctrine ook een Zeeland-doctrine! Heel concreet: Op mijn eiland Schouwen-Duiveland is onlangs een amendement aangenomen om een CO₂-balans op te stellen. ECHTER ... : zolang de POVI nergens toe verplicht, hoeft de GOVI zich CO₂-feitelijk nergens aan te houden.

Daar komt bij dat de Provincie zogenaamde INFORMATIE-HUIZEN moet inrichten. Uw CO2-boekhouding is niet op orde; de informatie erover ontbreekt in alle talen! Uw w eigen informatie-huis mbt uw eigen CO2-balans, en daarmee ook de onze(!) is nog minder dan een kippenhokje: het is een papieren kippenhokje waarin alleen zogenaamde 'wensbeelden' staan die niets met de letterlijke kwaliteit van de fysieke werkelijkheid te maken heeft!

Als ik ongelijk heb moet u mij maar eens uw grootboek met CO2-gegevens aanleveren! En anders nog sneller dan de gesmeerde bliksem uw 'informatie-huis' oprichten. En zodanig betamelijk inrichten dat al de Zeeuwen die u zegt te 'bedienen', er ten minste wat mee kunnen.

p.6

"Volhoudbare landbouw, circulaire economie, barrières wegnemen, zodat iedereen aan de samenleving kan deelnemen, voorwaarden scheppen voor een grotere biodiversiteit..."

U geeft geen definitie van volhoudbaar, ook niet van duurzaam. Waar wilt u dan op monitoren zoals de O-wet dwingend voorschrijft?

p.7

Deze 17 "Sustainable Development Goals", kortweg SDG's genoemd, zijn in 2015 ondertekend door 170 landen

U baseert het voorontwerp Omgevingsvisie op deze SDG's terwijl er in hetzelfde jaartal van 2030 ook afspraken voor Parijs gehaald moeten worden.

Ons baseren op de 'wenselijkheid' van de SDG-goals, is als uitspraak al onhoudbaar. Onze Parijs-afspraken voor 2020 hebben we überhaupt al niet gehaald. Het doel van Parijs was 1,5 graad.

Intussen praten we wel over 2 graden opwarming. De grijze blokjes in de figuur hierboven kun je überhaupt overslaan! Feitelijk gaat het al over 3 4 graden opwarming.

In analogie met het bijbehorende referentie niveau van 'low-policy' ontbreekt ook dit voorontwerp Prov-OVI enige ruggengraat voor volhoudbaarheid.

Uit Inzichten uit mondiale milieuverkenningen , PBL [4]

De negatieve effecten van milieudegradatie zijn nu al zichtbaar met onevenredig grote gevolgen voor arme gemeenschappen en kwetsbare groepen wereldwijd. Doorgaan op de huidige weg betekent dat internationaal afgesproken milieudoelen niet worden gehaald. Dit zet de realisatie van de Sustainable Development Goals (SDG's) onder druk en daarmee het welzijn van huidige en toekomstige generaties.

p.6

De aarde biedt de mogelijkheid om al haar bewoners van schoon water en goed voedsel te voorzien. Maar in de praktijk lijkt dat een utopie.

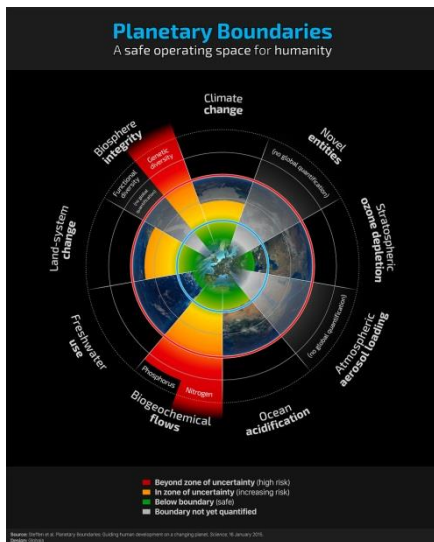
Hoe weet u nou zo zeker dat de aarde deze mogelijkheden biedt voor 7,5 miljard inwoners terwijl de helft daarvan er nog bijkomt.

De vraag is daarom of uw Zeeuwse Omgevingsvisie zelf niet ook een utopie is!

Is de Zeeuwse omgevingsvisie nou een staaltje van utopisch allerlei. Of wilt u zelf ook niet liever een Omgevingsvisie waarmee u concreet fit en klaar bent voor een 'duurzame' toekomst.

De Zeeuwse Omgevingsvisie geeft kaders aan waarbinnen nieuwe ontwikkelingen kunnen plaatsvinden die in lijn zijn met wat er in de wereld om ons heen aan de gang is.

Wat er in de wereld aan de gang is staat simpel beschreven middels planetaire grenzen [5].

Vande 4 grote wereldproblemen staat verlies van Biodiversiteit bovenaan, dan chemische vervuiling door Stikstof/fosfor, vervolgens landerosie/bodemvruchtbaarheid. En als kleinste van de 4 grote problemen: klimaatopwarming.

Als u dan al inzoomt en/of in lijn wilt blijven met wat er in de wereld aan de gang is, waarom hanteert u dan behalve het actuele CO2, niet ook Biodiversiteit als belangrijkste hoofddrager voor de Zeeuwse Omgevingsvisie!!

p.7

Waarom haalt u de drie kernwoorden 'inclusiviteit, verantwoord en samen' uit de SDG's aan zonder in ieder geval participanten, duidelijk te maken waar die drie kernwoorden in de kern om gaan. Namelijk Biodiversiteit, chemische vervuiling,

landerosie en CO2.

Is onze eigen Zeeland-doctrine hetzelfde als aanvaard participanten-bedrog. Kom op zeg!

p.8

u dweept met

Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie, Duurzaam economisch groeipotentieel, Sterke en gezonde regio' en Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijke gebied.

Maar wat is nou de onderlegger voor uw Omgevingsvisie?

Waar de provincie zoveel belangrijke taken heeft mbt de O-wet, mag je toch verwachten dat de provincie A) zelf over concrete informatie wil beschikken en B) participanten hier concreet in wil delen. Waar participeren WIJ anders mee!

P.10

Klimaatbestendig en CO2-neutraal Zeeland • Aanpassen aan wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen • Zo min mogelijk uitstoot van broeikasgassen

Zo min mogelijk is idioot geformuleerd. We hebben die optie niet. Wel hebben we Parijs, we hebben 25% Urgenda-doel en we hebben 50% afgesproken in 2030. Waar slaat de idiote uitspraak op om zo min mogelijk broeikasgassen uit te stoten. Framed u hier dat 'we' wel kijken hoever we komen?

Gaat u wel eens op vakantie zonder te kijken hoeveel Euro's er in uw knip zit?. Gaat u mij nou vertellen dat we met deze Omgevings-retoriek fit en klaar zijn voor de toekomst, terwijl u zelf niet eens weet hoeveel CO2-budget we in onze Zeeuwse knip hebben. Dit is toch geen beleid! Je wordt er eerder lacherig van. En dan wilt u bovendien dat al die lacherige participanten Ambassadeur worden uw kijk op onze leefomgeving.

p.11

1. Doe meer met minder grond. 2. Werk samen en deel kosten en baten. 3. Maak gebruik van de Zeeuwse kernkwaliteiten. 4. Denk aan de toekomst en aan de rest van de wereld.

U noemt 4 afwegingsfactoren. Zonder afwegingskader voor die afwegingsfactoren valt er niets af te wegen! Laten we verlies van Biodiversiteit, chemische vervuiling, landerosie en CO2-uitstoot gewoon buiten het kader. En zien we wel waar we komen? Ben ik nou mesjokke. U bent u dat? U mag het zeggen! Ik ben toch 'maar' een participant. En participanten doen er immers niet toe. Het

enige is dat participanten ofwel de enigen zijn waar het uiteindelijk op aan komt, ofwel de enigen zijn die de dupe worden van uw kijk op de fysieke werkelijkheid cq. kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Ofwel van uw Omgevingsvisie. Die bovendien kader stellend is voor gemeentelijke Omgevingsvisies.

p.12

uw framed de nationale omgevingsvisie als *Inspiratiebron*. Misschien mag ik u erop wijzen dat de Jonge Klimaatbeweging (no. 1 op de duurzame top 100) het Klimaat-akkoord niet heeft ondertekend! Zij gaan naar eigen zeggen niet voor systeem-aanpassingen maar voor een systeem-verandering. Doet u het wel voor jongeren? Welke systeem-verandering beoogt u dan? Geen een zou ik zeggen. Zonder enig overzicht over hoeveel CO2-budget u eigenlijk heeft, wij dus, boekt u een vakantie richting toekomst. Zonder weg terug tuurt u niet alleen jongeren maar alle Zeeuwen compleet het bos in. En dat noemt heel potsierlijk (een beetje veel brallerig) visie.

Kernkwaliteiten noemt u *herkenbare, fysieke kenmerken zoals bebouwing, openbare ruimte, landschap, natuur en cultuurhistorie*.

Maar ik ben het apert oneens met uw "Doctor G. S. Feelgood" benadering. We hebben het, overigens bij iedere Omgevingsvisie, over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Ja het oog wil wat. Mee eens; het landschap is inderdaad de spiegel van de ziel. Maar waar die ziel dan van moet leven zegt u er toch niet bij. Of in welke omgeving die arme zielen van Zeeuwen het dan maar moeten zien te rooien.

U snapt het geloof ik niet eens! Dat ook Zeeuwen het moeten hebben van zoiets als ecosysteemdiensten. Hoeveel vis levert de zee. Hoeveel bestuivers levert ons groen, hoeveel water kan een gezonde bodem opnemen. Het laatste benoemt u misschien in uw Klimaat Adaptatie strategie. Maar de oorzaak van Klimaatverandering, tw. CO2, daar heeft u geen eens een overzicht over. Laat staan dat uw Zeeuwse Omgevingsvisie participanten handvaten biedt om hun gedrag zinnig aan te passen.

U wilt zoals iedere overheid zichzelf graag framed, alles 'samen', alles inclusief, van natuur-inclusief, kind-inclusief tot sociaal inclusief. Allen doet u het in uw eigen beleidsstuk af, dat ook over mijn omgeving gaat waarin al dat inclusieve geweld moet plaatsvinden, met niets te vinden van wat al die inclusiviteit juist beperkt.

Kernkwaliteiten zijn herkenbare, fysieke kenmerken zoals bebouwing, openbare ruimte, landschap, natuur en cultuurhistorie. Maar het gaat ook om de koppeling met immateriële waarden zoals rust, gezondheid, leefbaarheid, levendigheid, aantrekkingskracht en andere culturele en sociale aspecten.

U knoopt de subjectieve waardering van de uiterlijkheid van ons landschap, ook nog even aan immateriële waarden. Subjectieve en immateriële waarden zijn van het zelfde laken pak!

Weet u zelf wel dat u materiele waarden überhaupt overslaat! De O-wet gaat toch uitsluitend over de kwaliteit van de fysieke werkelijkheid, uw Zeeuwse Omgevingsvisie is eerder subjectief. Maar u kunt toch net als iedereen niet onder de fysieke werkelijkheid uit. Waarom doet u dat dan wet. Waarom dan deze papieren tijger? De fysieke werkelijkheid, neem CO2, is toch meetbaar! Waarom monitort u niet op CO2 als dat het doel is van Prijs? Onbegrijpelijk! Meer dan zelfs!

Gaan we dan toch maar voor de breedst gewaardeerde kernkwaliteit voor Zeeland:

1. Genieten en opladen. Genieten tot ons CO2-budget op is en dan pas als we uit-genoten zijn, een fatsoenlijke Omgevingsvisie maken. Dat is toch geen beleid!

p.15

De uitdaging: 2050

Heeft u er in uw wijsheid en al uw voorzienigheid wel eens bij stilgestaan dat het jaartal 2050 een vervelend soort ver-framing is van de realiteit? U leest toch ook wel eens een krant? Daarin staat dat we nu al af gaan op 3,2 graden opwarming. The Guardian schrijft dat we nog '15 years, 320 days' hebben om onder de 2 graden te blijven [6]. Zou u die vrolijke datum van 2050 dan niet eens laten varen. En net als ik, wel zeggen waar het op staat. Dat ik 'voorlijk' ben wil toch hopelijk niet zeggen dat alle andere Zeeuwen of participanten daarom maar 'achterlijk' zijn! Geen eens sorry dat ik het zo zeg maar bent u zelf niet een beetje achterlijk. Niet een beetje maar heel (erg) retarded. Mag ik niet zeggen terwijl u mag wel zeggen dat 2050 nog steeds our best option is. Om het te redden! En daarom kunnen we rustig aan doen. Volgens u dan. Eerst een 'enkeltje' richting toekomst terwijl je het retourtje ermee verspeelt.

p.33

Milieueffecten

Alle economische sectoren beïnvloeden op de een of andere manier het milieu. Ook andere ontwikkelingen zorgen mogelijk voor veranderingen van de milieukwaliteit. Daarbij kan gedacht worden aan: energietransitie, CO2-reductie, circulaire economie, meer duurzame economie, technologische ontwikkelingen, klimaatverandering met extreme weersomstandigheden, digitalisering, deregulering, actuele en nieuwe milieuproblemen, burgerparticipatie, draagkracht natuur en ruimte en gezondheid.

U schets CO2-reductie als een van de mogelijkheden. Is Parijs nou een doel of niet! Is CO2 nou een van de main-drivers voor verlies van Biodiversiteit of niet! Zou het logisch zijn om CO2 en Biodiversiteit beide hoofddrager te maken voor de Zeeuwse Omgevingsvisie. Of niet!

P.39

Hoofdstuk 5. KLIMAATBESTENDIG EN CO2-NEUTRAAL ZEELAND

Zeeland stoot vrijwel geen CO2 en andere broeikasgassen uit. Industrie, mobiliteit, verwarming en elektriciteitsproductie zijn nagenoeg fossielvrij en/of CO2 vrij.

Wat staat hier nu eigenlijk. Welke scope hanteert u hierbij. Gaat op om de CO2-uitstoot van het operationele energie-verbruik. Of houdt de Zeeuwse Omgevingsvisie rekening met de embedded CO2 zoals meegerekend moet worden bij inkoop van producten waarbij je dus de CO2-productie elders gemaakt voor het product dat hier geen CO2 meer uitstoot, wel meerekent; het totale CO2-plaatje zeg maar [7].

'...de Omgevingsvisie sluit geheel aan op de NOVI-prioriteit 'Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie'.

Nogmaals, sluit de GOVI nou aan op Klimaat waarbij je mss kunt denken aan CO2, of sluit de GOVI aan op de energietransitie waarbij we dus van geen kant, voor geen ikkepit zelfs, monitortop CO2. Wat is nou wat?

p.40

Om klimaatverandering tegen te gaan is wereldwijd, in Europees én in nationaal verband (Klimaatakkoord) afgesproken om de uitstoot van CO2 en andere broeikasgassen in 2030 met 50% te beperken. Hier is een transitie in onze energievoorziening voor nodig.

In 2030 moeten we idem dito 50% minder materialen gebruiken. Los van het probleem van grondstofschaarste zelf, gaat alle materiaal gebruik gepaard met energieverbruik. CO2 is daarom ook een goede proxy voor circulariteit. Waarom maakt u geen CO2-balans. Waarom houdt u niet een deugdelijke CO2-boekhouding bij? Waarom is er geen 'informatiehuis' dat zich hier specifiek op richt om zo de O-visie van de primair belangrijkste data te voorzien.

Het is prachtig dat

binnen het samenwerkingsplatform Zeeuws Energieakkoord meer dan honderd partijen samen werken aan het opstellen en uitvoeren van de RES voor de regio Zeeland.

Maar waarom laat u bij alle RES-sen de monitoring op CO2 buiten beschouwing. En waarom laat u bij alle RES-sen circulariteit lees het 50% mindere materiaal-gebruik buiten beschouwing? Is uw Zeeuwse Omgevingsvisie bedoeld voor 10 jaar. Is uw Zeeuwse Omgevingsvisie bedoeld als een vrolijk tripje richting toekomst waar we, als het CO2-budget op is, misschien niet meer terug kunnen naar Zeeuwse bodem?

Waarom geeft u in de Zeeuwse Omgevingsvisie niet alvast een traject weer om alle Zeeuwen massaal te verhuizen. U schrijft zelf dat de opwarming naar 3,5 graden zeer voorstelbaar is. Ook is bekend dat richting 2100 80 cm zeespiegelrijzing net zo onzeker is als 2 meter zeespiegelrijzing.

De vraag is dus telkens wat doet u met CO2. Waar is uw boekhouding? Heeft u wel een CO2-boekhouding. En als u die wel heeft zou uw Zeeuwse Omgevingsvisie dan misschien niet iets beter in elkaar kunnen steken. Wat is nou de basic-logica van uw Omgevingsvisie. Gewoon maar een beetje afwachten tot het waeter komt? Hebben we pas tegen 2050 principieel andere keuzes nodig. Is het jaartal 2050 zelfs een principe? Wilt u of kunt u niet antiperen op een toekomst waar we fit en klaar voor moeten zijn. En waar uw Zeeuwse Omgevingsvisie NU over gaat, NU de lijnen voor uitzet en Nu participanten bij wil betrekken?

p.41

U zegt dat de inbreng van alle belanghebbenden nodig is. Als u nu geen mede-eigenaren zoekt voor het probleem, en willekeurige participanten zich daarom nu niet als belanghebbenden kunnen laten gelden, laat u dat stelletje niet zelf-nadenkende Zeeuwen hier dan gewoon lekker zitten? Met de door u gebakken peren. Ik niet zo'n gebakken peer-type. Ik stel dus zo maar wat vragen. En zoals veel andere Zeeuwen, gewoon met m'n boerenverstand. De vraag is alleen wat u ermee gaat doen. Met een vraag van een participant die z'n boerenverstand gebruikt. Een participant maakt nog geen zomer; mogen die andere participanten dan weer in een kille winternacht verdwijnen. Waar is uw Zeeuwse DNA? Of komen al de mantelpakjes en stropdassen inclusief academische graad die uw Zeeuwse Omgevingsvisie 'helpen voorbereiden', van het zand?

Wat is nou weer "groene waterstof"? Is dat ook weer door zo'n door participatief-gepercipieerd-participanten-belang? Of is het wensbeeld? En zo voos als.. ja wat eigenlijk? Om waterstof te genereren ter waarde van de output van 1 windmolen, is er een opgesteld vermogen nodig van 5 windmolens. Zoal bekend is de circulariteit van 1 windmolen makkelijker te behappen dan de circulariteit van 5 windmolens. Waarom doet u daarom niks aan energie-efficiëntie. Omdat het Klimaat-akkoord het daar niet over heeft. Omdat Brussel het daar wel over heeft. Omdat er een energie-efficiëntie-richtlijn is waar Nederland ook over moet rapporteren aan Brussel. Omdat er een zwaar EU-programma is Horizon 2020 dat wel over energie-efficiëntie gaat. Lees: juist over energie-efficiënte.

Laat een beetje Zeeuw zich ringeloren door Den Haag. Hebben Zeeuwen geen boerenverstand? Hangt u aan de pandjes van Rutte? Moeten wij daarom naar het pandjeshuis van Rutte. Of anders maar naar uw Informatie-huis dat evengoed ... doorverwijst naar Rutte?

Ik heb zo maar het idee dat u participanten nodig heeft. Verder snap ik dat in ieder geval deze participant niet gaat participeren met uw Zeeuwse Omgevingsvisie. Al begrijpt deze participant wel dat uw Omgevingsvisie het rechtstreekse kader wordt voor mijn eigen GOVI. Hosternokke!

Zolang u uw Zeeuwse Omgevingsvisie niet aanpast aan de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, is mijn gemeente alleszins gelegitimeerd dat ook niet te doen. En over uw informatie-huizenmakelaardij: u richt uw informatie-huizen in naar de wensbeelden van de hoogste bidder; het Rijk. Met uw eigen Zeeland-doctrine zet u deze lijn door, alles draait om geld om economische groei.

Wat u DE 'maatschappelijke opgaven' noemt, gaat om geld. Alle andere zaken als milieu, Biodiversiteit en CO2 formuleert u als eventualiteiten. En wij maar participeren ... !

Precies hetzelfde staat in de conclusies MER en PB :

- streef naar samenhang (tussen doelen en acties)
- voor een aantal thema's komt het doel nog niet in zicht (die samenhang kun je dus gelijk vergeten)
- waarborg het milieubelang (hebben we het over CO2?)
- doe alles natuur inclusief (is CO2 niet een van main-drivers voor verlies van Biodiversiteit?)
- Zorg voor een integrale monitoring en evaluatie.

Ondanks de diplomatieke taal staat hier luid en duidelijk dat er voor natuur-inclusief, milieu-inclusief, sowieso CO2-inclusief geen grondslag bestaat in uw Zeeuwse Omgevingsvisie. De woorden integraal en samenhang worden vaak genoeg gebruikt, maar die integraliteit is er niet. Integrale monitoring en evaluatie zijn überhaupt niet mogelijk.

Heeft u verder wel eens nagedacht over 'participant-inclusief'? Hoe denkt u participanten te betrekken bij iets wat u zelf niet eens definieert? Gaat participatie over geld? Gaat participatie over een hoop mooie woorden? Die impliciet toch weer over geld gaan?

Heeft u er wel eens bij stilgestaan dan we het vroeger moesten doen met de energie die zon, aarde en maan ons dagelijks leveren. En dat we het zonder fossiele brandstoffen weer zullen moeten doen met de energie die zon, aarde en maan ons dagelijks leveren?

En dat we louter met fossiele brandstoffen in staat waren om grondstoffen te winnen, met als gevolg bevolkingsgroei, met als dat we nog meer grondstoffen 'moesten' delven, met als gevolg nog meer bevolkingsgroei. En er inmiddels 7,5 miljard mensen zijn. En de helft daarvan er nog bijkomt. En dat dit grondstofspektakel leidt tot grondstofuitputting. En dit grondstofspektakel verworden is tot een economie die zeer gebaat is met het herhaald in de markt zetten van producten met een korte levensduur. Heeft u er weleens over nagedacht dat dit de kern vormt van de huidige schaarste aan grondstoffen? Heeft u er wel eens over nagedacht dat juist dit grondstoffen-geweld gepaard gaat met een enorm energie-verbruik? En bij elkaar dit de kern vormt van CO2-uitstoot/klimaatverandering/verlies van Biodiversiteit? Overheden hebben participanten keihard nodig. Dat staat overal te lezen. Pas als participanten mede-eigenaar van het probleem zijn, kunnen zij ook mede-eigenaar van de oplossing worden.

Participant-inclusief begint met participanten van 'normale' informatie voorzien. De O-wet verplicht u tot het inrichten van 'informatie-huizen'. De O-wet verbiedt echter geenzins om informatie te genereren die zorgt voor een integrale monitoring en evaluatie zoals MER en PB concluderen. Integendeel! Zij roepen zelfs op om dat wel te doen!

Sowieso gaat Parijs over CO2, bovendien willen we in 2030 50% CO2-reductie en 50% grondstoffen-reductie. In de EU is nog steeds 80% energie van fossiele herkomst.

Omdat het huidige grondstoffen-geweld (aldus) gepaard gaat met CO2-uitstoot, is een CO2-balans het meest geëigende middel om zowel energie-stroom als materiaal –stroom integraal te monitoren en te evalueren.

Een CO2-balans sluit aan op al uw elders en eerder geformuleerde doelstellingen. Bovendien maakt alleen een CO2-balans participatie-inclusiviteit mogelijk. Op eenduidige manier! Op dezelfde eenduidige manier komt er middels een CO2-balans van lieverlee samenhang tussen al uw prachtige bouwstenen, beleidsvelden en wat al niet meer komen

Ik voeg enkele bijlagen toe*.

Die zijn geschreven voor mijn eigen gemeenteraad op Schouwen-Duiveland (SD). Die gaan over 'ruimtelijk beleid en duurzame energievoorziening'. Na een debacle met een proeftraject voor onze GOVI-SD knippen wij net als u onze Ruimtelijke Ordening, eerst in stukjes en om pas daarna (tzt) te 'integreren'. Uw POVI legitimeert als hogere overheid Kortom mijn lagere overheid (SD) om hetzelfde te doen in onze GOVI.

Mijn bijlagen gaan in principe slechts om **2 Regels**.

Regel 1 is informatie.

Zolang u uw informatie-plicht blijft verzaken (lees: verzakelen), hebben participanten geen poot om op te staan.

Regel 2 draait om participatie.

Zonder eenduidige informatie blijft participatie-inclusief een wassen neus. Wel eenduidige informatie leveren maakt het participatie-model gelijk ook anders! U zegt (keer op keer) participanten nodig te hebben. Dat komt omdat het met name op participanten aan gaat komen. Bijvoorbeeld om 'klaar en fit' de toekomst in te kunnen gaan. Of überhaupt met uw Zeeuwse Omgevingsvisie iets in de melk te kunnen brokkelen.

Participatie-inclusief vraagt erom dat u participanten als gelijkwaardig moet willen zien. En al ben ik 'maar' een participant, er zit ratio zit in mijn verhaal. Maar ondanks dat, en ik al vaker en eerder gereageerd, zie ik er in uw Zeeuwse Omgevingsvisie nooit of te nimmer iets van terug. Hooguit in de conclusies van MER en PB. Dat dan weer wel!

Hoogachtend,

*

Bijlagen

- 1 20210217 POVI deel A Eric
- 2 210215 ruimtelijk beleid en duurzame energievoorziening
- 3 Regel 1 en Regel 2 nader toegelicht
- 4 Plan van Aanpak Eco-raster
- 5 tekst bij Plan van Aanpak Eco-raster
- 6 oorspronkelijke bedoeling Eco-raster
- 7 TU-voorstel energie-efficiëntie en meer

[1]

TROUW 21 jan 2021

https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/coronadip-in-uitstoot-co2-is-verwaarloosbaar-wereld-koerst-af-op-3-graden-warmer~b4b73b7d/?utm_source=TR&utm_medium=email&utm_campaign=20210121%7Cdunat&utm_content=Coronadip%20in%20uitstoot%20CO2%20is%20verwaarloosbaar%2C%20wereld%20koerst%20af%20op%203%20graden%20warmer&utm_term=155524&utm_userid=&utm_ctid=32584a29feb0676b851e819b614b60d

[2]

NRC 6 oktober 2020

<https://www.nrc.nl/nieuws/2020/09/21/de-rijkste-10-procent-van-de-wereld-soupeert-co2-in-rap-tempo-op-a4012986>

[3]

Akkoord van Parijs

https://www.wikiwand.com/nl/Akkoord_van_Parijs

[4]

PBL Lessen voor Zeeland; inzichten uit mondiale milieuverkenningen

<https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-inzichten-uit-mondiale-milieuverkenningen-4249-edit.pdf>

[5]

Planetaire grenzen

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.mo.be%2Fzeronaut%2Fflirten-met-de-grenzen-van-onze-planeet&psig=AOvVaw1W1R926NcnSsUgmLzj6rIX&ust=1607069400085000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCNix2Zeuse0CFQAAAAAdAAAAABAJ>

[6]

Carbon countdown clock, The Guardian

<https://www.theguardian.com/environment/datablog/2017/jan/19/carbon-countdown-clock-how-much-of-the-worlds-carbon-budget-have-we-spent>

[7]

Scope 1, 2, 3 GHG protocol

https://ghgprotocol.org/sites/default/files/standards/Corporate-Value-Chain-Accounting-Reporting-Standard_041613_2.pdf

Zeer geachte gemeenteraad,

mbt “ruimtelijk beleid duurzame energievoorzieningen” is eerder een bestuursopdracht gekomen, heeft op 9 december 2020 een participatie-rondje plaatsgevonden. Onder meer aan mij werd gevraagd met aanvullingen, suggesties en/of wijzigingen te komen. Daar heb ik uitgebreid op gereageerd. Op 8 februari heeft de Cie R&E de boel teruggegeven aan B&W. Dit geeft mij de gelegenheid om aan de raad toe te lichten wat ik aan ambtenaren niet kwijt kan.

Op de bijeenkomst van 9 december werd (expliciet) gezegd dat het “ruimtelijk beleid duurzame energievoorzieningen” niet het begin zou zijn van het ‘conceptbeleid’ voor een nieuwe Omgevingsvisie. Het zou er niets mee te maken hebben.

1

De eerste vraag is waar genoemd ‘conceptbeleid’ dan wel voor bedoeld is?

Daarvoor moeten we terug naar de bestuursopdracht. Hierin staat dat u de nieuwe O-visie ‘modulair’ gaat oppakken. Kortom deze module ‘ruimtelijk beleid’ gaat dus wel degelijk over de nieuwe O-visie. Of anders over het concept-beleid mbt RO. Omdat gesteld wordt dat het inspraak-traject mbt de eerdere O-visie, voldoende heeft opgeleverd voor uw algemene conceptbeleid (mbt RO) en de uitgangspunten hiervoor ‘dus’ klip en klaar zijn, is over deze uitgangspunten geen inspraak meer mogelijk. Is dit de bedoeling van uw conceptbeleid?

De eerdere O-visie is afgeblazen. Er zou ‘geen draagvlak’ zijn. Achteraf bleek het te gaan om draagvlak in de raad. Maar wat is nou uw burger-perspectief? Daar gaat vraag 2 over.

2

Hoe kijkt u vanuit uw burger-perspectief tegen het volgende aan ?

- Tot en met de Ombudsman (NRC 9 dec 2019) waarschuwt dat participanten de dupe gaan worden van de Omgevingswet. Het ‘moet’ zult u zeggen. Voor overheden is de O-wet al een crime. Maar nu het burger-perspectief.

Waar wilt u participanten bij betrekken. Waarin wilt mensen meenemen? Is uw burger-perspectief dat participanten achter de ‘moetjes’ van overheidswege moeten aanlopen? Is het uw eigen burger-perspectief misschien dat participatie nog bovenop die ‘moetjes’ komt?

U heeft van alle kanten participanten nodig, dat zegt u zelf. En ook steeds vaker. Waarom neemt u al die moeite? Wat wilt u nou eigenlijk van participanten? Wilt u dat participanten zich houden aan de uitgangspunten die u ze hen voorhoudt? Kom nou toch!

-In 3 jaar tijd en 300 pagina’s verder is zelfs het woord CO2 niet op de agenda gekomen. Nog een jaar later staat in het huidige “fact-sheet” nog steeds geen woord over CO2. Heeft u wel een perspectief? Weer oude wijn in nieuwe zakken. Wilt u participanten daarbij betrekken? Ja-knikkers werven? Wat wilt u überhaupt van participanten? Wat is uw burger-perspectief?

- Dat zeespiegelrijzing met CO2 te maken heeft, is voor u kennelijk geen zorg. Het komende Burgerinitiatief gaat daarover; ik zat er digitaal bij toen ik u opgelucht hoorde zeggen, dat door in te stemmen met de Klimaat Adaptatie Strategie, u op voorhand al dat onhandige Burgerinitiatief kunt tackelen; makkelijk zat. Maar er moet ook een Klimaattoets en een lokale Klimaat Adaptatie Strategie komen. Gewoon weer vragen om “met de gemeente mee te denken?” En als participanten misschien nog een ei leggen, hups de dooier eruit halen, en fluks wat broedzieke participanten zoeken. En dan, als het ei gaat rotten, er weer de stekker uittrekken? Wat is nogmaals, uw burger-perspectief?

- Onlangs zijn de amendementen CO2 en Biodiversiteit aangenomen. Zo werd ik bijvoorbeeld gevraagd of ik misschien iets bij kon dragen. Op voorwaarde dat ik dan niet meer zou participeren in de pilot aquathermie 'Malta'. Ik ben ook maar een participant en het enige wat ik heb, moest ik dan maar opgeven! Ook hier de vraag: waar is uw burger-perspectief?

Heeft u er wel eens bij stilgestaan hoe uiterst onbevredigend het is dat als je "met de gemeente meedenkt", en je als participant een ei legt, de gemeente er hups de dooier eruit haalt, en fluks wat broedzieke participanten zoekt, en dan, als het ei gaat rotten, er gauw de stekker weer uittrekt?

Waarom is het alsof de gemeente-zelf over geen enkel wij-gevoel lijkt te beschikken? Is het uw burger-perspectief misschien dat dit wij-gevoel slechts van participanten moet komen.

Sommige dingen 'moeten', worden opgelegd. Klimaatakkoord, RES, provinciale afspraken etc. In dit dilemma is de gemeente nog enigszins gelegitimeerd, in ieder geval de ambtenarij. Maar als raad weet u ook dat de decentralisatie verder en verder wordt doorgevoerd en het uiteindelijk aankomt op burgers. Waarom betreft u hen dan niet? In dit geval bij het 'conceptbeleid' ruimtelijke ordening; nu geheten 'ruimtelijk beleid en duurzame energievoorzieningen'.

Eerder werden burgers getraakteerd op 'zoiets als een vlekkenplan voor zonneweides. 'Zoiets' want richting burgers is hierover minder dan niets gecommuniceerd. Tot Sirjansland opeens voor het blok werd gezet. Inmiddels weet u hoe participanten met 'moetjes' omgaan. Precies zo komt nu het 150 kV-station uit de lucht vallen. Betekent dit 150 kV-station dat we pas voorbij de Delingsdijk aan Zonneweides mogen denken? U kunt gerust het eerdere vlekkenplan voor zonneweides wijzigen. Er is immers nooit iets over gecommuniceerd.

Wat zou de tegenwoordige Rekenkamer hiervan vinden? Van het 'samenspel' tussen raad en burgers? Ik ga het ze vandaag zelfs vragen. Dezelfde vraag die ik aan u stel over uw burger-perspectief. Want of het nou gaat om ruimtelijk beleid, duurzame energievoorzieningen, CO2-balans, Biodiversiteit, Klimaattoets of lokale Klimaat Adaptatie Strategie, pilot 'aquathermie' Malta, Energie-Agenda of TU-voorstel mbt energie-efficiëntie¹, telkens worden participanten eerst monddood gehouden en/of gemaakt; en daarna wordt van participanten weer de wereld gevraagd.

De rechtstreekse aanleiding voor mijn vraag aan zowel u als aan de Rekenkamer is de afhandeling van mijn "bijdrage" bij agendapunt 14 van de Commissievergadering van 8 februari jl. Heel in het kort ging het zo: eerst kreeg ik 2 veren tegelijk in m'n reet dat ik 'goed bezig' was mbt de energietransitie en Biodiversiteit. Daarna werd geframed dat ik de pilot aquathermie op het hele eiland wilde betrekken. Mijn versie en overigens precies als hierboven, is dat 'Malta' nu alleen over geld (financiële haalbaarheid) gaat, terwijl ik vind dat als we niet primair op CO2 (-reductie) toetsen, we feitelijk participanten-bedrog plegen. Het derde wat tijdens de openbare vergadering werd gezegd was dat "we" nog steeds in gesprek zijn. Het laatste wat ik (van dezelfde spreker) had meegekregen was echter dit: "we spreken af dat je me mag bellen". Als participant moet je je altijd zo klein mogelijk houden, dus alleen in gedachten zei ik terug: "we spreken af dat je mij mag bellen". No way dus dat in "gesprek" zijn. U zegt dat u participanten nodig heeft. Ik schrijf dus nog een keer. Dit keer uitdrukkelijk aan de raad.

Ik onderscheid me van niemand op het eiland. En wil dat graag zo houden. Ik heb wel beide ogen open. Verder doe ik het op mijn boerenverstand. Daarmee bedenk ik dat als we allemaal mede-eigenaar worden van het probleem, we ook allemaal mede-eigenaar van de oplossing kunnen worden.

¹ via de regeling Extern Advies Warmtetransitie (EAW) kan hiervoor een financiële tegemoetkoming worden aangevraagd van € 20.660 voor het inkopen van externe expertise.

Mede-eigenaar worden van het probleem begint dus met zinnige informatie. Dit noem ik maar **Regel 1**. Zodra je over zinnige informatie beschikt (onzin-informatie leidt tot onzin-participatie) wordt participatie daarom ook anders. Uw burger-perspectief up-daten begint dus met **Regel 1** - informatie. Het tweede, **Regel 2** noem ik dat maar, is ook uw participatie-model aanpassen. Om een voorbeeld te geven: schimmige informatie over het vlekkenplan Zonneweides combineren met nog schimmiger informatie over 'iets van' een 150 kV-station, leidt niet tot participatie. Door participanten telkens een klein worstje voor houden, maakt u participanten echter wel wakker. Met als enig gevolg nog meer vergaderingen en/of nog meer inspraak.

Al is het niet makkelijk voor u, ik zou dit pad verlaten! Ik zou het zelfs heel anders doen. Waarom zal ik uitleggen.

Vroeger deden we het met de energie die dagelijks binnenkwam van zon, maan en aarde. Hieruit is het oude Nederlandse landschap ontstaan met zelfs een enorm rijke Biodiversiteit.

Met de vondst van fossiel brandstoffen werd alles anders. Opeens was er plenty 'energie' waarmee we meer en meer delfstoffen zijn gaan winnen. Toenemende welvaart genereerde bevolkingsaanwas. In deze spiraal zitten we nu nog. De huidige economie draait nu om het herhaald in de markt zetten van producten met een korte levensduur. Deze wegwerp-economie vormt de kern van de huidige schaarste aan grondstoffen. Bovendien ging/gaat al dit grondstoffen-geweld gepaard met een enorm energieverbruik: CO₂.

Parijs halen, het doen zonder fossiele brandstoffen, betekent het als vanouds (weer) doen met de energie die dagelijks binnenkomt van zon, aarde en maan. Het fysische probleem van CO₂ is tot daar aan toe. Het grootste probleem is dat 'niet alles meer kan'. We labelen het als sociaal probleem, maar het is een psychologisch probleem (tussen de oren). Dat 'niet alles meer kan' (minder comfort) leidt tot verzet. Mijn verklaring is dit. Het begrip 'biofilie', liefde voor natuur, is ten diepste terug voeren naar behoud van 'eigen habitat'. Zodra de menselijke soort denkt dat ie zijn 'plekkie' kwijt raakt, gaat ie in verzet. En niet zo'n beetje ook.

Om dat te voorkomen hebben we gezamenlijk afgesproken dat we in 2030 50% CO₂-reductie willen behalen, en in 2030 ook 50% minder grondstoffen willen gebruiken. Dat geldt ook voor ons eiland.

Voor 2030 hebben we 2 keer verkiezingen. Als we voor de 1e van Maart 2022 niet durven verzinnen dat we bijvoorbeeld de pilot aquathermie 'Malta' (een investering voor 30 jaar) beter wel op zowel 50% CO₂-reductie als op 50% materiaal-reductie zouden kunnen monitoren, dan ga om te beginnen ik, hier dwars voorliggen. Niet-constructief? Het volgende is altijd constructief.

Regeren is echter vooruitzien. En voor die blik vooruit hebben wij (iig participanten) afdoende informatie nodig. Dit noem ik dus **Regel 1**.

^{0 2} Geef participanten de mogelijkheid om de workshop 'zin en onzin van CO₂' door Ronald Rovers naar het eiland te halen. Hier hoort ook een eerste CO₂-nulmeting bij evenals een film om eea te communiceren.

1 Geef participanten the lead om het voorstel van dhr. Leo Gommans (TYU-Delft) mbt energie-efficiëntie ten uitvoer te brengen. Hiermee besparen we geld, energie en CO₂-uitstoot, omdat we dan een overall-inzicht krijgen van 'vraag en aanbod' van energie op het eiland, waar de Dorpsvisies mee uit de voeten kunnen. En krijgen we bovendien een afdoende beeld van de CO₂- nut en

² In de bijlage 'Plan van Aanpak Eco-raster' staat eea zeer kort toegelicht.

Nb. omdat ik met de huidige motie Eco-raster slecht uit de voeten kan, ga ik uit van de oorspronkelijke versie.

noodzaak van bijvoorbeeld de pilot aquathermie, het warmteoverschot van bijvoorbeeld de Zuidhoek en andere clusters. En kunnen participanten vanuit een overall-inzicht zelf meedenken over bijvoorbeeld het 150 kV-station/zonneweide-vlekkenplan. Bovendien hebben we dan een heldere basis voor onze lokale Klimaat Adaptatiestrategie en onze eigen Klimaattoets. Bovendien en dat is niet onbelangrijk, kunnen we onze RES / warmtevisie er rechtstreeks aan vastknopen en (!) integreren. Als last but not least, de Rekenkamer zich erover zou buigen, en zij gebruik maakt van de eigen Handreiking Energietransitie (<http://www.nvrr.nl/>), zal zij op alle bovengenoemde zaken toetsen.

- geef participanten the lead (dat is anders dan wettelijke taken overnemen) bij het opstellen van een eerste CO2-balans cf. het TU-voorstel en cf. uw eigen CO2-amendement.

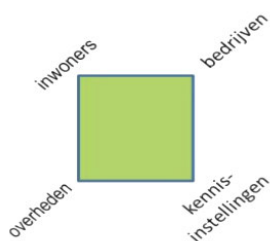
3 Geef participanten the lead bij de uitvoering van het amendement Biodiversiteit. Ik heb mijn bijdrage geleverd: doe er wat mee! Kijk daarna ook nog eens naar de implicaties mbt de Klimaat Adaptatie Strategie.

4 Geef participanten the lead bij het ontwikkelen van een Strategie voor Vervolgprojecten. Idem dito cf. het TU-voorstel. Zo'n Systematiek voor Vervolgprojecten is er slechts voor dat pilots/projecten of wat we maar verzinnen, zinnig op elkaar aansluiten, dat er een doorgaande lijn in komt te zitten. Zodat we voor Malta niet eerst het financiële wiel proberen uitvinden. En daarna vervolgens alsnog het CO2wiel moeten uitvinden. Eerst meteen hoop bombarie Malta doen en een jaartje later nog eens naar CO2 kijken, is een route die werkelijk niemand wat oplevert!

Nu Regel 2

Regel 2 gaat uiteraard over participatie. U kunt niet zonder participanten zegt u. Zonder zinnige informatie blijft “meedenken met de gemeente” onzin-participatie. Uw participanten hebben dus allereerst behoefte aan afdoende informatie.

Op het participatie-model zelf is ook het nodige aan te merken. Achter de gemeente aanhobbelen en denken dat de overheid het “weet”? Nee. Dat is allang niet meer zo. Allereerst hebben overheden participanten nodig. Als overheden participanten daarna telkens op hun plaats zetten, werkt niks! De enige legitimatie om participanten zodanig te betrekken als overheden nu willen, is door hen een gelijkwaardige rol te geven.

Participanten behoren een gelijkwaardige stem te krijgen. Dat kan via de Groene Vierhoek. Ik doe het plaatje er maar bij.

De Groene Vierhoek is niet anders dan de Gouden Driehoek van voorheen, met overheden, kennisinstellingen en bedrijven, maar nu aangevuld met participanten.

Voor Maart 2022 de nodige informatie ophoesten is goed mogelijk. Maar de boodschap van minder ‘comfort’, **Regel 1** zeg maar, is iets waar politieke partijen zich liever niet mee affichereren. Daarentegen kan de politiek wel en veel beter scoren met **Regel 2**. Participatie! In een jaar tijd iets beters verzinnen mbt participatie moet lukken! Het riekt naar een handigheidje. Maar is denk ik erg effectief. Want de partij die haar nek uitsteekt ten behoeve van zinvolle participatie, heeft in ieder geval het tij mee.

Kortom wat is uw burger-perspectief!

Ik doe er maar een paar bijlagen bij. Het is best een ommekeer.

Bijlagen

- 210215 ruimtelijk beleid en duurzame energievoorziening
- 1 Regel 1 en Regel 2 nader toegelicht
- 2 Plan van Aanpak Eco-raster
- 3 tekst bij Plan van Aanpak Eco-raster
- 4 oorspronkelijke bedoeling Eco-raster
- 5 TU-voorstel energie-efficiëntie en meer

Regel 1 en regel 2, nadere toelichting (14 feb 2021)

Economische groei en brede welvaart zijn bekende grootheden. De volgende is dat het aantal mensen van 2,5 miljard (1950) gestegen is naar 7,5 miljard en ... de helft hiervan er nog bijkomt. Ook begint het besef door te dringen dat door het verlies van Biodiversiteit de aarde geen 'safe operation place' 'meer is voor mensen. Ondanks al deze grootheden is in de aloude controverse tussen mens en natuur, de winnaar op voorhand al bekend: het systeem. Maar wat is nou systeemdenken?

Het rapport van de Club van Rome ('Grenzen aan de Groei', 1972) over 'uitputtingsproblematiek' was de eerste kennismaking met 'systeemdenken'. Inmiddels 50 jaar verder is de vraag nog steeds: hoeveel 'bronnen' hebben we tot onze beschikking / met hoeveel mensen moeten we die delen?

Systeemdenken is dus vrij simpel. Het is de aarde als een bolletje zien, en omdat we er niet af kunnen, de wetmatigheden van systeem aarde eveneens betrekken op mensen. De moeilijkheid is echter dat hoewel we de bel al langer horen luiden, we absoluut niet meer weten waar de klepel hangt. Om het 'Tij te keren' gelden er slechts twee regels.

Regel 1 is informatie. Informatie over de klepel. De klepel draait dit keer om duidelijke, heldere (systeem-) informatie. Want zolang we niet weten waar de klepel hangt - **Regel 1**, wordt het ook niks met CO2, Biodiversiteit.

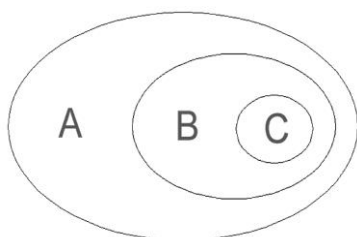
Regel 2 is participatie. Participeren zonder informatie (**Regel 1**) is in hetzelfde kringetje blijven rondraaien en dus: nutteloos. Het participatie-model aanpassen aan **Regel 1** vraagt echter een ander/beter participatie-model. Het omgekeerde is ook waar. Als we **Regel 2** fatsoenlijk oppakken zullen we **Regel 1** steeds beter willen benutten en uitbreiden.

Even zo plat ben als een dubbeltje: hoe kunnen we voor de gemeenteraadsverkiezingen Maart 2021, iets brengen waardoor participanten 'stemmers' worden. Op 'inhoud' (**Regel 1**) is vooralsnog een brug te ver; die inhoud is er of nog niet of anders, moet eerst bekijken. Wat daarentegen wel kan is stemvolk 'scoren' op basis van **Regel 2** (participatie). Heel concreet: door **Regel 2** in jaar 'drie' fatsoenlijk in de touwen te hijsen. 'Anticiperen op participeren' geldt natuurlijk voor alle politieke partijen.

Als de beleidsvoorwaarden voortkomen uit **Regel 1** en de praktische mogelijkheden worden bepaald door **Regel 2**, kunnen participanten middels **Regel 1** wel mede-probleemeigenaar worden, en middels **Regel 2** ook mede-eigenaar van de oplossing worden. Alleen zo kunnen nieuwe netwerken gevormd worden die praktisch bijdragen aan een volhoudbaar toekomst-scenario voor Schouwe-Duiveland.

Systeemdenken lijkt op het kraken van een soort menselijke code. Zolang mensen denken dat ze boven de natuur verheven zijn, is het vinden van de code nagenoeg onmogelijk. Het simpele verhaal is dit: de mens is geen exclusieve eenheid. Beter gezegd alles is een geheel.

En dat geheel ziet er in het kort zo uit:

ABC-model

Allesomvattend model waaraan spelregels ontleend kunnen worden om met de natuur mee te werken.

A: abiotische processen (klimaat, energie, water, bodem)

B: biotische processen (groei en differentiatie van planten- en dierenleven)

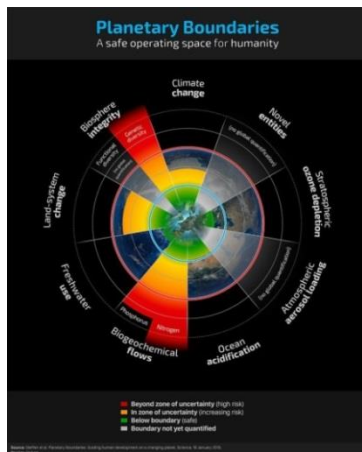
C: cultureel, sociaal en economisch en technisch handelen en denkprocessen van mensen.

De abiotische werkingen (**A**) vormen het veld waarbinnen de biotische werkingen (**B**) mogelijk zijn. Daarbinnen kunnen de culturele of conceptuele werkingen (**C**) tot uiting komen.

(naar Ecologie van de stad, Koning en Tjallingii, 1991).

Mensen gaan echter niet verder dan de **C** als systeemgrens. Zelfs veel 'groene lui' denken vanuit **C** en zoeken naarstig nieuwe business-/verdienmodellen om **B** verder te kunnen helpen. **B** is zo iets als de groene schil op aarde, de [biosfeer](#). Hierin zijn mensen organismen - letterlijk omdat zij zich als alle andere organismen kunnen voortplanten. **A** is echter de meest bepalende invloed. Louter omdat we deel zijn van een geheel, zijn we hier volkomen van afhankelijk.

In omgekeerde denkrichting, dus vanuit **C** gezien, draait **A** nu om kil-fysische zaken als opwarming door CO₂, om land-degradatie (onvruchtbare bodems) en om chemische overkill door Stikstof en Fosfor. Ondanks onze 'verworvenheden' veroorzaken we niet alleen verlies van Biodiversiteit, **B** dus, maar verstoren we ook het evenwicht in **A**. Het plaatje '[planetaire grenzen](#)' geeft hiervan een overzicht.

Hierbij past een opmerking. De volgorde is namelijk **andersom** dan we in **C** telkens bedenken.

- Verlies van Biodiversiteit is namelijk het grootste probleem.
- CO₂ (opwarming) ... is slechts het kleinste probleem.

Mensen 'denken' dat ze binnen het **ABC**-model een (omgekeerde) **CBA**-route kunnen volgen. Einstein zei al dat je een probleem niet binnen de contour van datzelfde probleem kunt oplossen. Het echte probleem zit niet in welvaart (zelfbedacht comfort). Het probleem zit ook niet in "de" natuur. Het probleem zit er ook niet in dat mensen deel zijn van een geheel; het enige probleem is dat we dat niet meer beseffen. Ons probleem zit z gezegd tussen de oren (wereldbeeld, attitude, gedrag).

Systeemdenken is ons wensbeeld voegen naar de werkelijkheid moeder aarde. Waarom we dat niet doen? Het is enigszins uit te leggen. Mensen leven als het ware in twee werelden tegelijkertijd.

In de fysieke werkelijkheid van poepen, piesen, voortplanten. De andere werkelijkheid is slechts een gewenste, psychologische of conceptuele werkelijkheid. In deze wirwar hebben we het **ABC**-model, in een soort magisch move, omgetoverd tot een **CBA**-model. Vanuit dit wensbeeld komen we nu tot individueel en sociaal-cultureel handelen. Om onze eigen code te kraken zijn er slechts **2 Regels**.

Regel 1 draait om INFORMATIE. Om te kunnen weten waar de klepel hangt. **Regel 1** is dus kijk naar de fysieke werkelijkheid, en vooral: voeg je naar de ecologische werkelijkheid. En plat op de grond: Dit is waar de kwaliteit van de fysieke leefomgeving om draait. En daarmee van de kwaliteit van al ons (verdere) sociaal-cultureel handelen.

Het fysieke probleem is ontstaan door onze onhandige wisselwerking met **Regel 1**. En omdat die onhandige wisselwerking weer veroorzaakt wordt door ons wereldbeeld, draait **Regel 2** daarom om participatie.

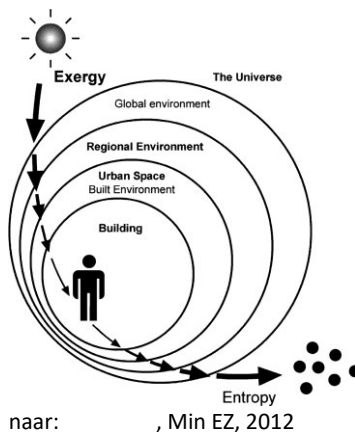
Een overall-plaatje van onze de fysieke werkelijkheid.

Het focus ligt hier op de groene schil, op de biosfeer met leven en dood.

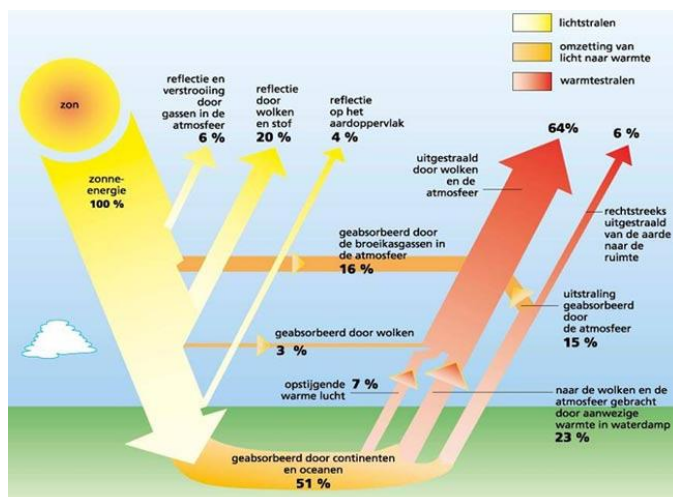
Daarin zijn 3 **hoofdstromen** werkzaam:

- energie
- materiaal en
- informatie

Energie is de motor van systeem aarde. Die energie komt van de zon. Iedere dag weer en voor aardlingen een constante. Wat er gebeurt met die energie is dat de energie van de zon slechts door het systeem heen loopt. Het vreemde daarbij is dat er net zoveel energie (in Joules) ingaat als uitgaat.

Wat er nou eigenlijk gebeurt is niet dat de hoeveelheid energie verandert, het aantal Joules blijft namelijk hetzelfde, maar dat de **energiedichtheid** verandert. Hoge energiedichtheid noem je 'exergie', lage energiedichtheid noem je 'entropie'. Dat laatste woord kennen de meesten wel; het eerste woord meestal totaal niet.

In dit plaatje hoe de energiedichtheid verandert:

De energie van de zon (geel) heeft een hoge energie-dichtheid en is hoog-exergetisch. Dat wil zeggen dat je er veel arbeid mee kan verrichten.

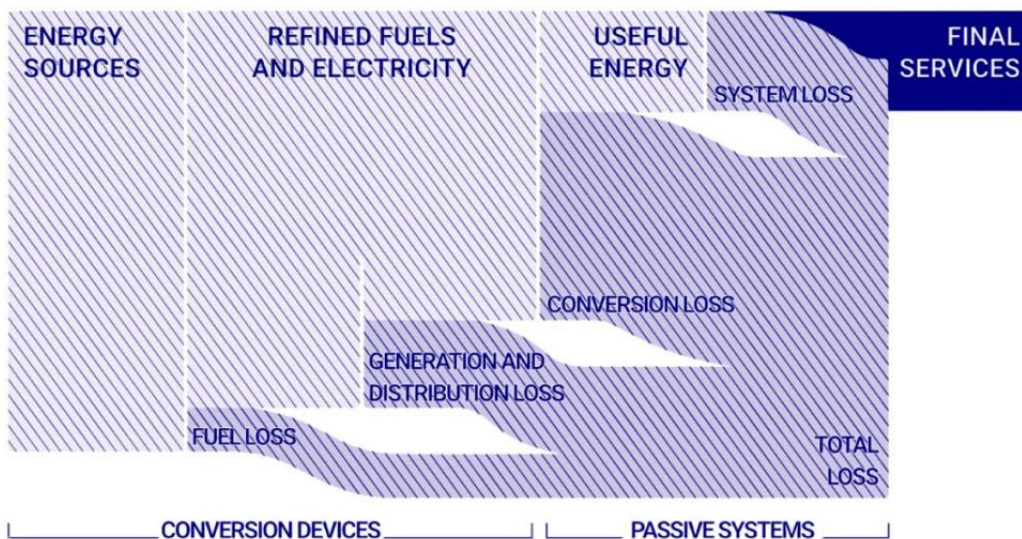
Het groene deel is de groene schil op aarde, zijnde land en water met organisch leven, lees: alle Biodiversiteit (inclusief tweepoters).

Als je de procenten optelt, zie je dat er inderdaad net zoveel in- als uitgaat. Hoe meer naar rood, hoe meer entropie. Exergie staat dus tegenover entropie. Je kunt het zien als hoge energiedichtheid versus lage energiedichtheid.

Zonlicht is hoog-exergetisch (korte golf) waardoor er veel arbeid mee verricht kan worden, bijv. fotosynthese bij planten. Na gedane arbeid gaat deze energie in dezelfde hoeveelheid (in Joules) via uitstraling terug naar het heelal. Alleen nu in de vorm van laag-exergetische warmte (lange golf). Slechts de kwaliteit van energie verandert, niet de hoeveelheid energie. Met die veranderende kwaliteit, verandert ook de benutbaarheid van energie. Het is maar een kleine stap verder om te denken in energie-efficiëntie.

Het voorgaande maakt al duidelijk dat niet de hoeveelheid (Joules) van energie afneemt, maar 'slechts' de kwaliteit/energiedichtheid van energie afneemt. Tussen de hoog-exergetische zoninstraling en de entropische vorm als warmte, zitten tussenstadia van energie die je gerust alsnog kunt benutten. Je zou dit de 'exergetische ruimte' kunnen noemen.

Juist daarin gaat de menselijke soort zeer slordig om met energie; niet in hoeveelheid maar in handig te gebruiken energie – beter gezegd de alsnog te benutten (exergie van) energie. We richten wel duurzame bronnen op en proberen energie te besparen. Maar energie-efficiënt ho maar! Het volgende plaatje laat zien hoe weinig energie-efficiënt we zijn.

Uit: *Energie & Ruumte*, Dirk Sijmons c.s., 2017

De cascade van verliesfactoren in de fossiele keten: lekverliezen, opwekkings- en distributieverliezen, conversieverliezen en systeemverliezen die maken dat slechts een klein deel van de gebruikte bronnen omgezet wordt in zinvolle arbeid. Elektriciteit die duurzaam is opgewekt heeft alleen de laatste verliesposten in de keten te verwerken: een beetje transportverlies en het onvermijdelijke 'systeem verlies'. Denk aan de warmte die een televisietoestel produceert, waar de rest van de elektriciteit is omgezet in beeld en geluid. Naar: Cullen & Allwood (2010).

Het licht-gearceerde is de input van primaire energie (olie etc, nog steeds plm 80%). Het donker gearceerde zijn verliezen in de opwekkingsketen. De uiteindelijke output in final services (eindgebruik) is amper een vijfde van de input.

Met energie-efficiëntie zouden we bij gelijkblijvende input, minstens 5 keer zoveel output kunnen genereren; van dezelfde hoeveelheid energie die er in gaat. Waar het over gaat is dat we veel energie van alsnog benutbare kwaliteit, verloren laten gaan. Exergieverlies in moeilijke termen. Wat overigens net zo van toepassing is op materialen.

Materie.

De tweede hoofdstroom op aarde is de materie stroom (materialen). In tegenstelling tot zonne-energie (die wordt dagelijks aangevuld), is moeder aarde met betrekking tot materialen een gesloten systeem. Dat wil zeggen dan dat er in principe geen materiaal bijkomt of afgaat.

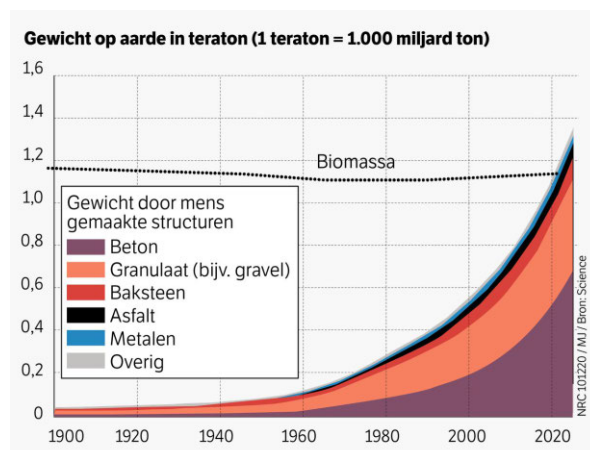
Materialen kennen ook een vorm van materiaaldichtheid (kwaliteit/buikbaarheid in de zin van exergie). Net als wat entropie is bij energie, heb je ook niet veel aan materiaal in de verdunde vorm. Een makkelijk voorbeeld is altijd Zilver. In vaste vorm (hoge exergie) veel gebruikt in foto-labs; na uitspoeling aanwezig als Zilver-ionen in bijvoorbeeld een km³ zeewater. In verdunde (entropische) vorm is al het Zilver er nog (op aarde) maar niet herbruikbaar. Upgraden (naar hogere exergiegraad brengen) kan wel maar slechts met een hoge energie-input. Dergelijke verdunning is de kern van grondstofuitputting. Voorbeeld.

Verzaag je een plank tot zaagsel, dan is de hoeveelheid cellulose/hout weliswaar hetzelfde maar de bruikbare vorm (exergie) van het hout (als plank) is dan verloren. En die krijg je ook niet zomaar terug! Om zaagsel te upgraden naar MDF-plaat of pellets,) kun je de exergie ervan (bruikbaarheid) alleen verhogen door (veel) energie toe te voegen.

Precies zo gaat het met Biomassa. Oerbossen kappen, het gewonne hout verspanen en de spaanders tot pellets persen, die transporteren en vervolgens opstoken, gaat (CO₂-uitstoot nog daargelaten) gepaard met een enorm verlies van exergie. Een oerbos beschouwen als een zekere hoeveelheid pellets, is daarom zo dom omdat de exergie van het oerbos verloren gaat. Zolang we het **ABC**-model omdraaien en vanuit het door mensen gepercipieerde **CBA**-model vertrekken, halen we wel (voor mensen) bruikbare pellets uit dat oerbos, maar gaan alle andere functies voor mensen ook verloren. Bij elkaar worden deze functies (ecosysteemdiensten) geleverd door wat we wat afstandelijk Biodiversiteit noemen. Juist deze ecosysteemdiensten maken het plekje onder de zon voor mensen mogelijk.

Circulair zou moeten betekenen dat we hetzelfde materiaal telkens opnieuw kunnen gebruiken. Maar zodra je dat materiaal 'verdund', is die verdunde vorm of niet te 'oogsten' of kost het heel veel energie om die verdunde vorm naar een voor ons weer bruikbare vorm te maken. Daarom draait 'volhoudbaar' in principe om materialen en niet om energie. Die energie komt er iedere dag (zon) weer bij. Maar die materialen niet!

Het **IPBES** (2019) schrijft dat in "In the past 50 years, the human population has doubled, the global economy has grown nearly fourfold and global trade has grown tenfold, together driving up the demand for energy and materials."

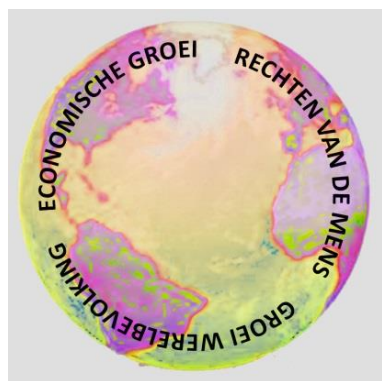
Dit plaatje (NRC, 20 12 2020) laat zien hoe mensen zich 'organiseren'. Inmiddels is het gewicht van door mensen structuren groter dan het gewicht van alle biomassa bij elkaar. In 40 jaar ruim 1100% extra materiaalverbruik!

Bij de winning van grondstoffen, is het laaghangend fruit al langer op en neemt het percentage metaal in diverse ertsen zienderogen af.

Het grote probleem zit in de exergie/benutbaarheid van materialen. Als ze er niet meer zijn of alleen nog in verdunde vorm, kun je er weinig tot niks mee. Of hooguit ten koste van een enorme input aan energie. En om die energie te genereren hebben we weer materialen nodig. Zo kun je blijven doorgaan.

Informatie

Waar we om te beginnen op Schouwen-Duiveland, behoefte aan hebben is informatie over waar de klepel hangt (**Regel 1**). En informatie in de zin van organisatie over hoe we participatie organiseren (**Regel 2**). Echter mensen leven in twee werelden tegelijk.

Het **ABC**-model hierboven betreft de fysieke werkelijkheid. Omdat we er niet aan willen, hebben we het **ABC-model** omgedraaid en er dit van gemaakt: Hetzelfde bolletje (moeder aarde) maar nu vanuit het **CBA-model**.

Over bevolkingsgroei hoef je niks te zeggen. Rechten van de Mens zijn onaantastbaar. En omdat de wereld redden anders onbetaalbaar wordt staat economische groei voorop.

Onze hardware is misschien uitstekend maar de manier waarop we onze eigen software schrijven, bepaalt onze conceptuele

werkelijkheid. Kortom, hiermee 'organiseren' we onze wensbeelden c.q. schrijven we onze eigen habitat-eisen weg.

Even helemaal terug naar SD.

SD heeft enkele opvallende eigenschappen. Volop toevoer van energie (zon), in wezen super-bodems, we zijn een gemeente, als eiland een bioregio (natuurlijke systeemgrens) en met 34 duizend inwoners en gemiddeld 14 duizend toeristen erbij, een handig aantal om een redelijke vorm van economie te kunnen handhaven.

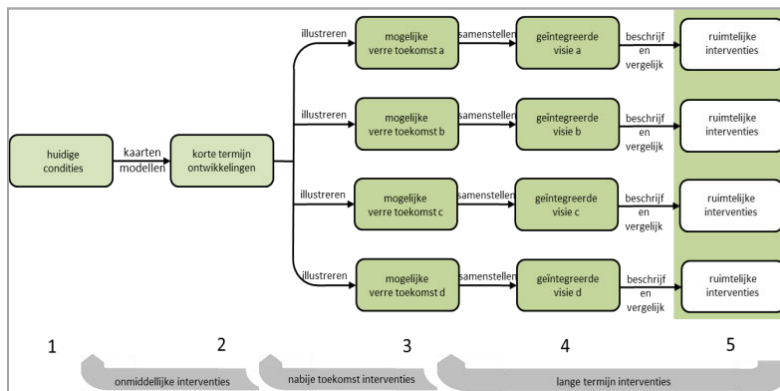
Wat ook opvalt is het 'ons bin zuunig'. In alle vrijblijvendheid vergelijk ik dat met een zekere vorm van Ecologisch Quotient. Leven van de bronnen die het eiland biedt en daar 'zuunig' mee omgaan (als was het een stuk hout wat je niet weggooit maar bewaart), is namelijk net zoiets de nuttige vorm van energie en materialen bewaren (dus de exergie ervan). Daarom heb ik er in 'ons bin zinnig' van gemaakt. Mijn ding. Maar onze behoudende 'logica' volgt ten minste wel de natuurlijke logica van behoud van 'kwaliteit' (exergie). Dus: als er nou ergens een plek in Nederland is waar we gezond (normaal) omgaan met de bronnen van bestaan, is het SD!

Daarom denk ik dat op SD het noodzakelijke consuminderen, meer in vruchtbare aarde valt, dan elders. Anders gezegd dat als we mede-probleem-eigenaar worden, we op SD veel sneller tot mede-eigenaren van de oplossing worden.

Door onze inherente zinnigheid zal ook onze basis-heemkunde bijspijkeren **Regel 1**, hier beter kunnen 'landen' dan elders. **Regel 2** (participatie) zal daarom ook in vruchtbare aarde 'landen'.

Om te snappen hoe **nieuwe netwerken** vorm kunnen krijgen, is het goed nogmaals te onderstrepen dat die nieuwe netwerken bepaalde kenmerken hebben. Beter gezegd, conform het ABC-model moet er een systeem-benadering in zitten. Tweede is dat die **nieuwe netwerken** per definitie een

integraal karakter hebben. Het laatste vraagt dat mens en natuur niet tegenover elkaar staan. Maar samen opgaan. En dan zo praktisch mogelijk. Een methode om tot nieuwe (geïntegreerde) netwerken te komen is dit 5 stappenplan (overigens ook maar een model).

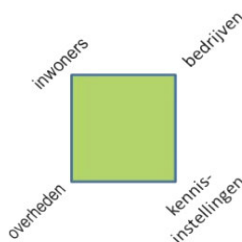

Stap 1 en 2 gaan over de opname van wat er is (fysieke werkelijkheid).
Stap 3 en 4 gaan over het uitwerken van vier verschillende toekomst-scenario's.

Dit voorbeeld stond vandaag in de krant (NRC, 14 feb 20210). Zelf bedenken we natuurlijk hoe het eiland er in 4 verschillende toekomst-scenario's uit zou kunnen zien.

In stap 5 worden de uitkomsten van de 4 toekomst-scenario's samengebracht in een plan.

Regel 1 is al geborgd (informatie mbt fysieke werkelijkheid). **Regel 2** wordt geborgd door te zorgen dat participanten in alle stadia en evenwaardig zijn/worden betrokken. **Regel 2** vraagt om een transdisciplinair proces (leek en expert samen) zoals in de Groene Vierhoek.

Voor bijvoorbeeld een Omgevingsvisie. Of voor de uitwerking van een energielandschap (waar het oorspronkelijk voor bedoeld is).
Of je er nou een circulariteits-landschap of biodiversiteits-landschap, een mobiliteits-landschap, Klimaat adaptatie landschap bij aan laat haken of niet: het 5-stappenplan is een methodiek om visie en participatie daadwerkelijk te verbinden
De crux van het 5-stappenplan als van de Groene Vierhoek is dat iedere participant zich uiteindelijk betrokken weet of voelt.

Verder denk ik iedereen gaat scoren als we participanten volwaardig betrekken. A la de Groene Vierhoek of anders. Zolang participatie maar tot doel heeft dat uiteindelijk zich betrokken weet of voelt.

Over de hoofden van participanten heen, participanten trakteren op de betrekkelijk merkwaardige keuzes die politici (namens en voor hen) denken te moeten maken ... ik zou het anders doen!

Regel 1 is lever afdoende informatie (zeg waar de klepel hangt)

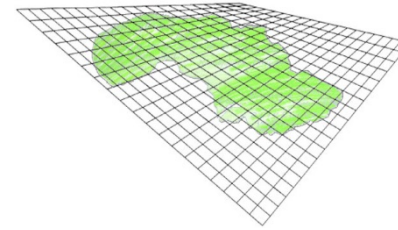
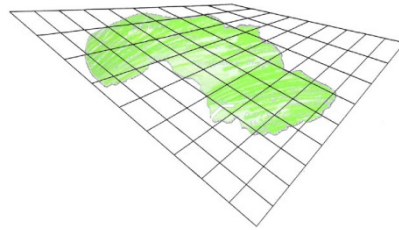
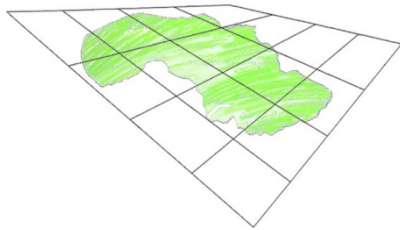
Regel 2 is organiseer een nieuw participatie-model. A) Omdat de inhoud nieuw is. En B) buiten alle **regels** om, iedereen het er over eens is dat we het samen moeten doen.

Zodra we Regel 1 en Regel 2 lees: visie en participatie laten samengaan, en de stip op de horizon overeenkomt met het **ABC**-model, is het onontkoombaar dat we als resultaat daarvan, in nieuwe **netwerken** kunnen gaan denken.

Ik vertrek vanuit het ABC-model. Misschien kom ik daarom 'ingewikkeld' over. En is dat eigenlijk alles. Maar ervan uitgaand dat 'ons zinnig bin' klopt, onderscheid ik toch me van niemand. Op Schouwen-Duiveland.

eco-raster

plan van aanpak

INFORMATIE

nieuwe basis

informatie
stip op de horizon
keuzemodel
strategie vervolgtrajecten

vooraf nulmeting CO2 als **eye-opener**

- 1 **energie-efficiëntie** invoegen in energie-balans
- 2 **verfijndere CO2-balans**
- 3 **biodiversiteit** inventariseren mogelijkheden
- 4 **systematiek** vervolgprojecten

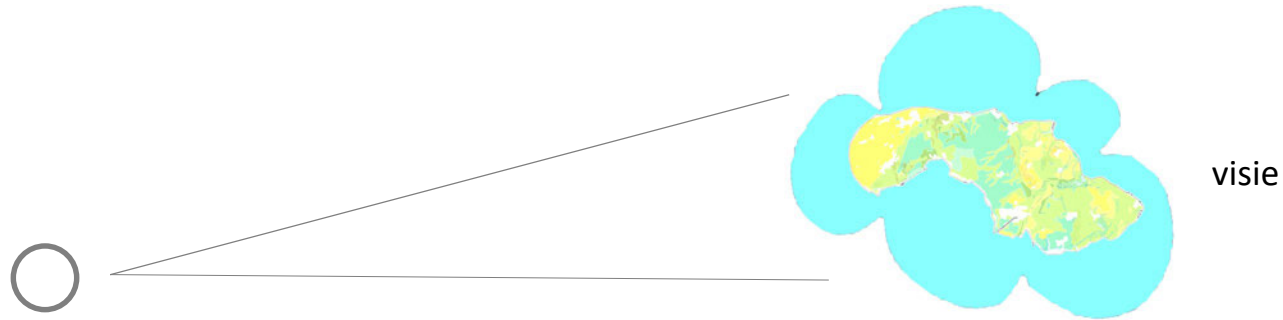
- **aanpak Eco-raster**

- allereerst informatie leveren! Dit de basis.
- dan stip op de horizon, wat willen we met z'n állen
- vervolgens KEUZEMODEL & REGIE bepalen
- tevens duidelijke strategie tbv vervolgprojecten
- dan ecologische inbreiding
- door: beleid en veld sámen (kan niet anders)

informatie

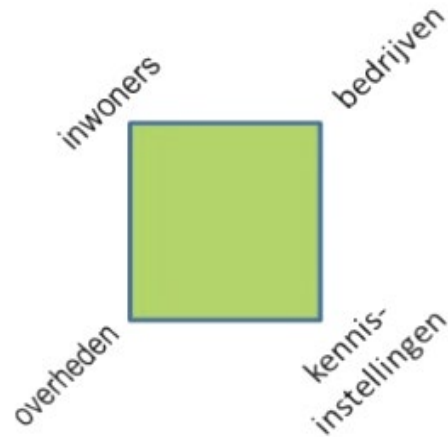
waarom, hoe, wat

informatie leveren
regie en strategie bepalen
eco-hubs inbreiden

verdienmodel

fysieke netwerken
Groene Vierhoek

participatie betekent dat uiteindelijk iedereen zich betrokken weet of voelt

nulmeting CO2

eye-opener

energie
circulariteit
biodiversiteit

&
participanten
&
beleidsmakers

2 CO2-balans

euro rendement
wordt
CO2 rendement

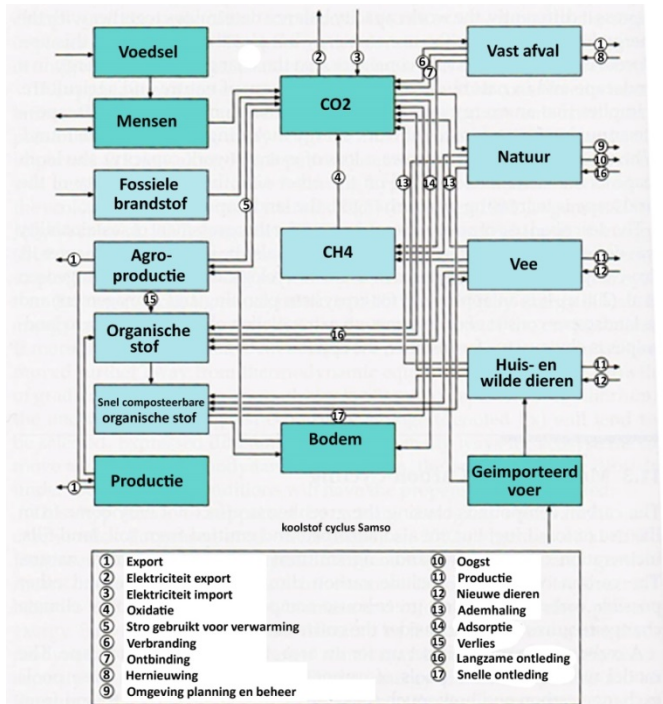

FIGURE 11.2

Conceptual diagram of the proposed carbon cycle model. The boxes indicate the state variables that describe the cycle, and the arrows indicate the processes either between two state variables or the influence from the environment. When the model is used as a management tool, it can be used to answer questions as, for instance, if we change this and this process (green field during the winter, incineration of waste instead of landfill, or more forest to give three concrete examples), how will it change the carbon dioxide emission? The corresponding changes in the work capacity balance are also easily calculated. The soil carbon pool may be divided into two or more boxes according to the different soil characteristics.

- organische stofstroom

(biomassa)

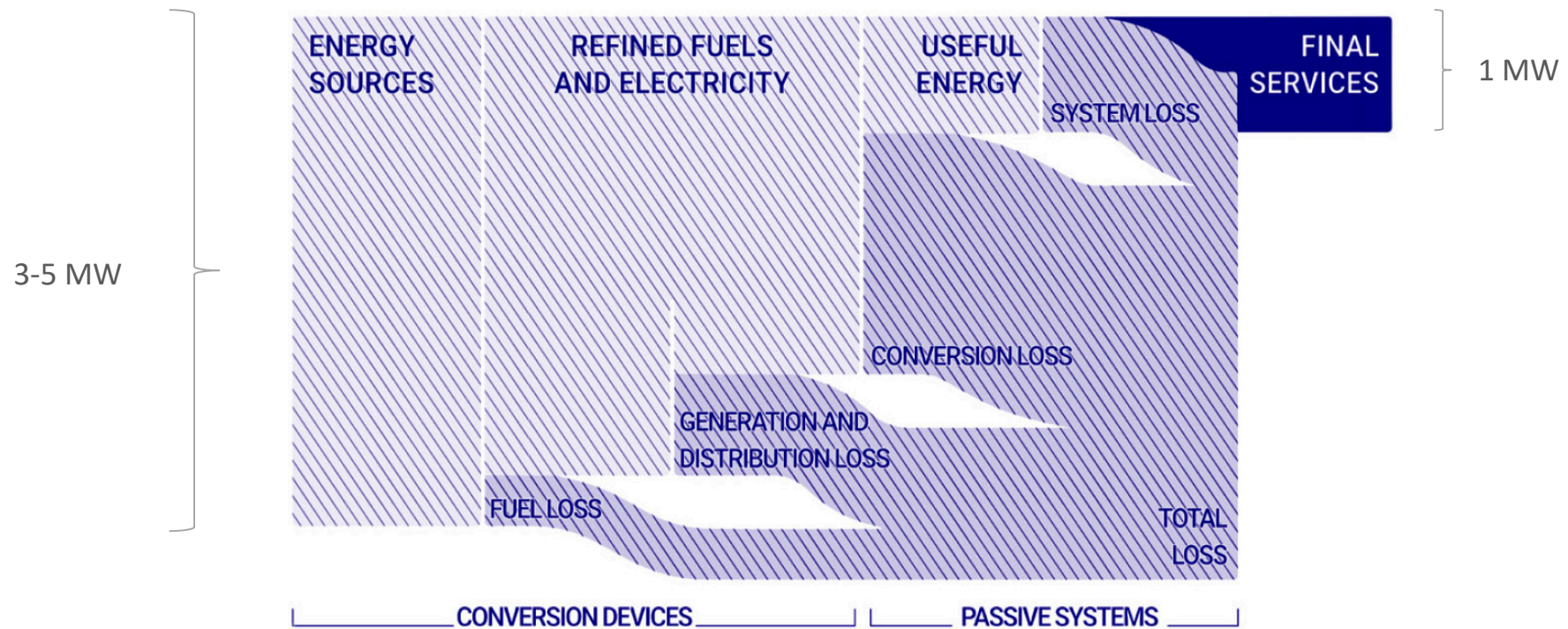
- anorganische stofstroom

(materialen)

energie-efficiëntie

ontbreekt nu

CO₂-uitstoot
hoge kosten

Uit: *Energie & Ruumte*, Dirk Sijmons c.s., 2017

De cascade van verliesfactoren in de fossiele keten: lekverliezen, opwekkings- en distributieverliezen, conversieverliezen en systeemverliezen die maken dat slechts een klein deel van de gebruikte bronnen omgezet wordt in zinvolle arbeid. Elektriciteit die duurzaam is opgewekt heeft alleen de laatste verliesposten in de keten te verwerken: een beetje transportverlies en het onvermijdelijke 'systeem verlies'. Denk aan de warmte die een televisietoestel produceert, waar de rest van de elektriciteit is omgezet in beeld en geluid. Naar: Cullen & Allwood (2010).

nu

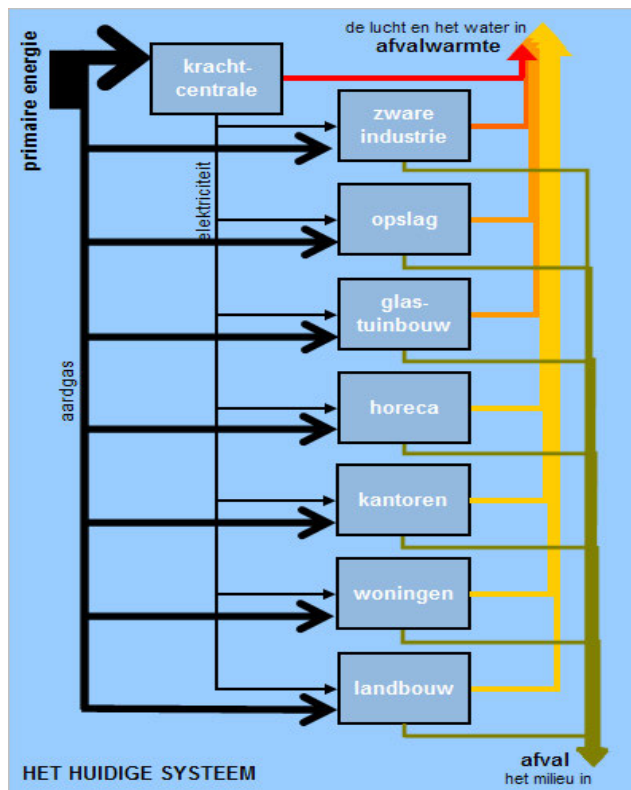
10% energie-efficiëntie

10% hergebruik

nu

10% energie-efficiëntie

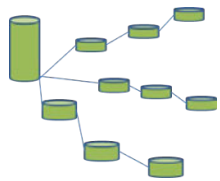

veel hoogwaardige energie in, veel afval / warmte uit

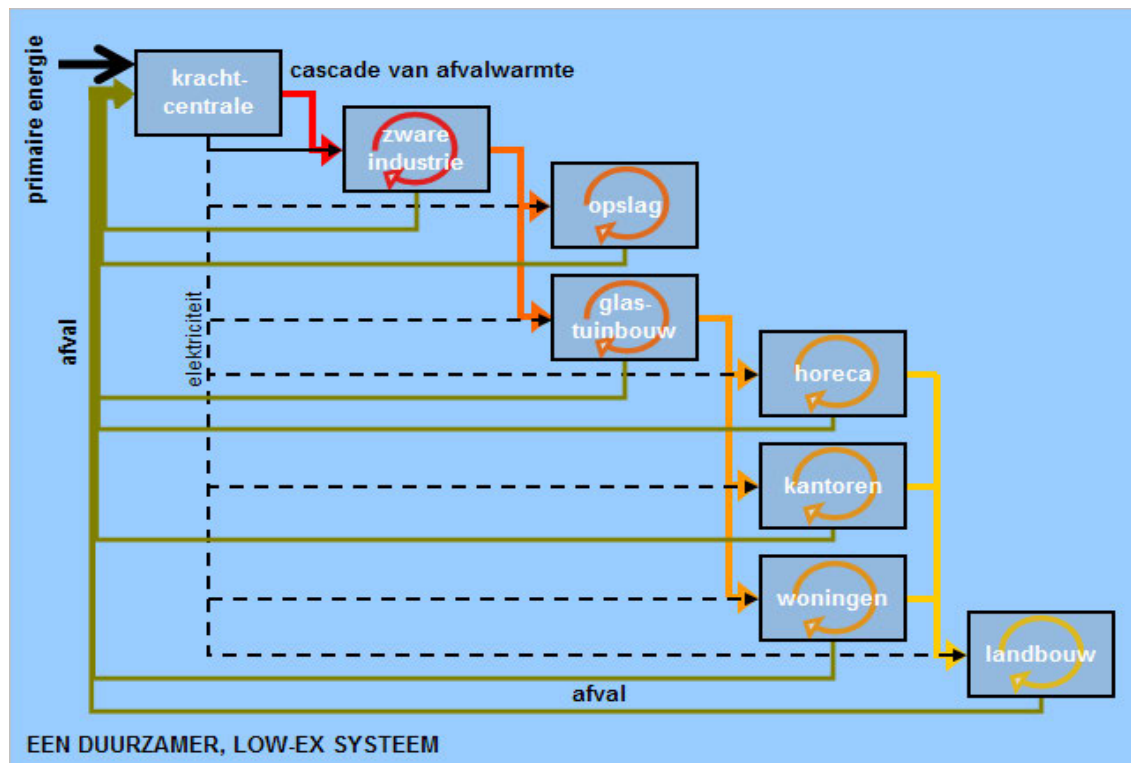
wel energie-efficiëntie

600 % beter

CO2-effectief
Energie-effectief
Euro-effectief

600% beter

*hoogwaardige energie voor de functies die dat behoeven
reststromen voor laagwaardiger functies*

onderzoek energie-efficiëntie

participanten worden rechtstreeks betrokken

tu 50k

alle vraag en aanbod
incl aquathermie

- doel is **vraag en aanbod van energie** optimaal afstemmen.
- absolute hoeveelheden energie, uitgedrukt in kWh of MJ's of energiedragers zoals gas, brandstof of biomassa.
- toepassingsgebieden van energiedragers zoals warmte, koude, transport, elektriciteit of grondstof
- sectoren waarin energiedragers worden toegepast, zoals industrie, huishoudens, verkeer, land- en tuinbouw.
- op welke plaats en op welke tijd is er energievraag/-aanbod, zodat plannen gemaakt kunnen worden voor de inzet van de juiste technieken.

biodiversiteit

onderlegger biodiversiteit

beleid: stikstof/fosfor
veld: alle levende have

veld:

inclusief cultureel habitatdoeltype:

- plattelandsnatuur, binnenstedelijk
- ontwikkelen Eco-raster:
- natuurinclusieve landbouw
- natuurinclusie recreatie
- natuurinclusieve samenleving

systematiek

vervolgprojecten

- CO2-balans tbv energie- en materiaalstroom
- biodiversiteit menselijk habitat inbegrepen
- systematiek vervolgprojecten
- keuzemodel dúúrzaam (energie)landschap
- Groene Vierhoek participatiemodel
- eerst **informatie** aanleveren
- dan **ecologische inbreiding**

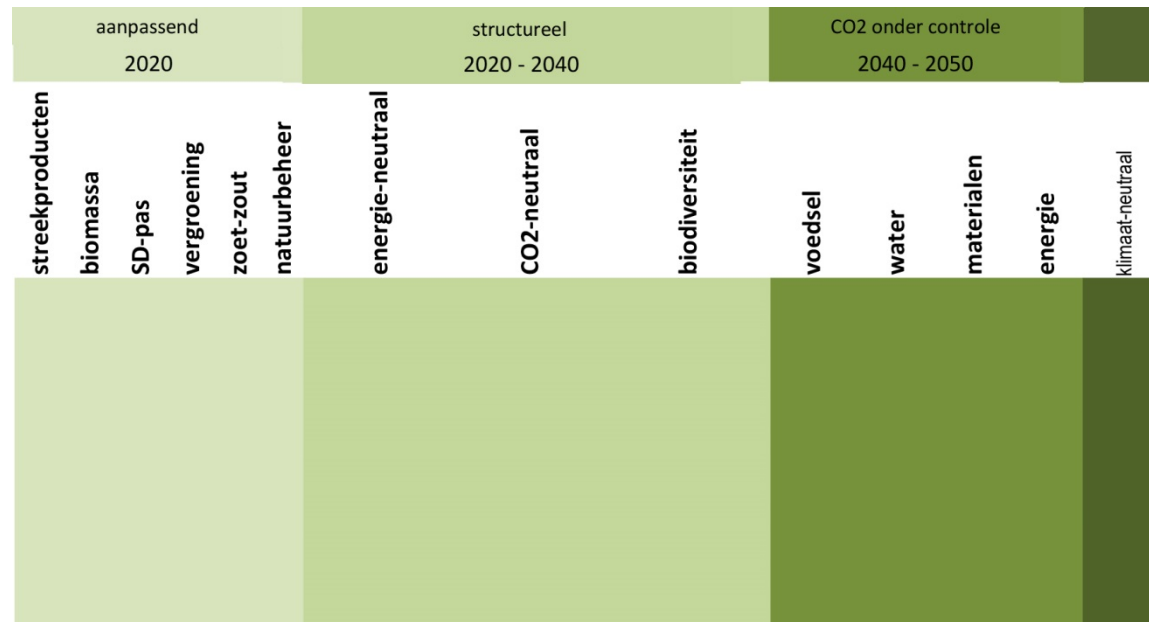
verbinden tot geheel

kenmerken en doelen

stip op de horizon
strategie

- eenvoud (complexiteit)
- inpasbaarheid
- probeerbaarheid
- waarneembaarheid
- relatief voordeel

én
vooral vermogen
aanpassingen te **verbinden tot geheel**

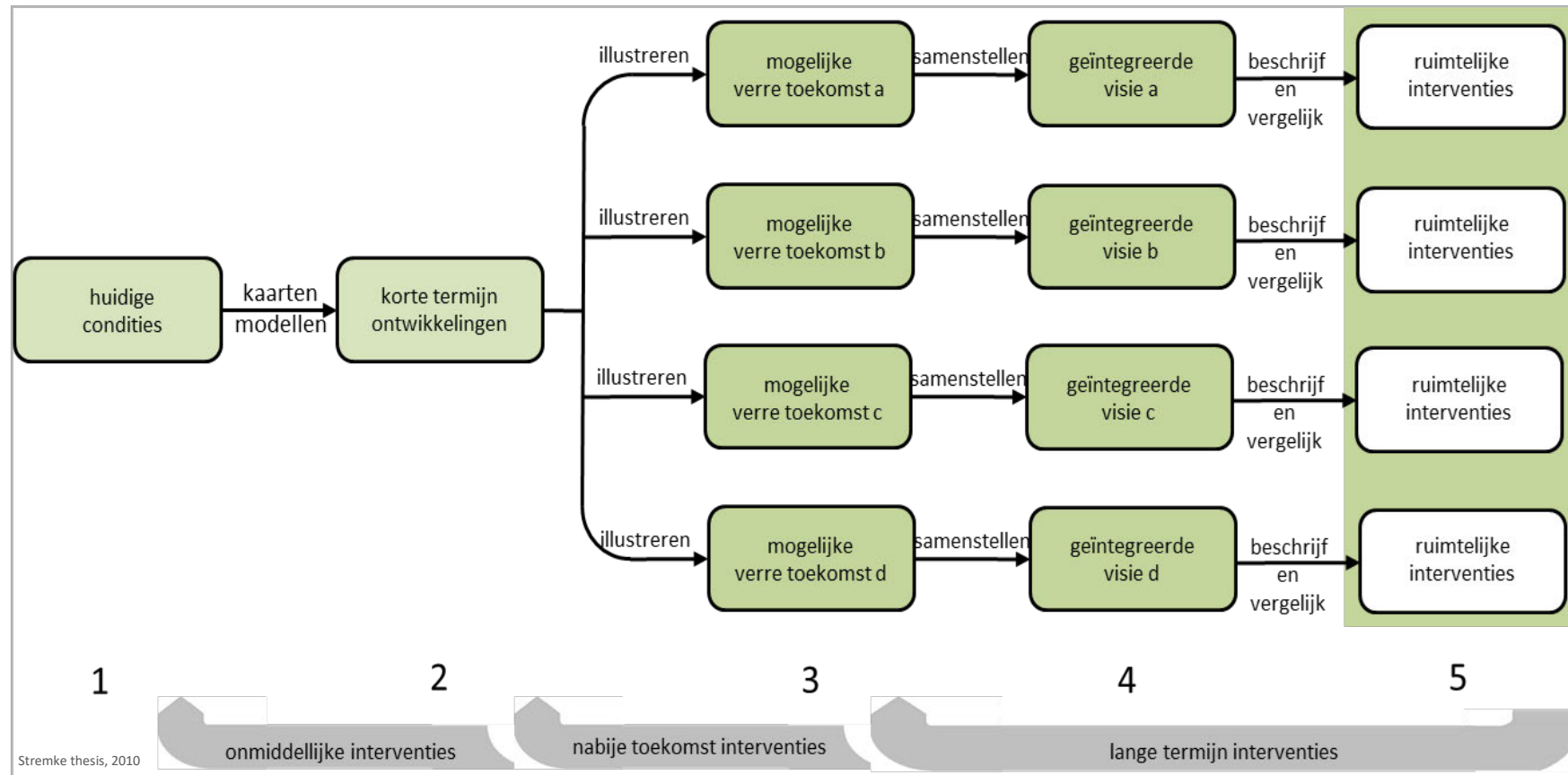

methode om toekomst te bepalen

visie én participatie

proces

- Stap 1** huidige condities, zoals landschapskarakteristiek, het huidige energiesysteem, en mogelijkheden voor hernieuwbare energiebronnen.
- Stap 2** korte termijn ontwikkelingen zoals huidige en voorgenomen plannen
- Stap 3** mogelijke ontwikkelingen op lange termijn en op welke locatie
- Stap 4** hoe kunnen mogelijke toekomstontwikkelingen worden omgezet in gewenste ontwikkelingen.
Het gaat niet om DE ideale toekomst maar om mogelijke ontwikkelingstrajecten.
- Stap 5** Welke maatregelen, plannen worden uitgevoerd.

eco-raster

actie 0:

- team-SD
- strategisch concept
- regie bepalen

actie 1:

- 0 masterclass CO2
- 1 energie- en CO2-balans
- 2 onderlegger biodiversiteit
- 3 systematiek vervolgprojecten

(daarna)

actie 2:

- informatie, educatie en communicatie

actie 3: participatief verbinden

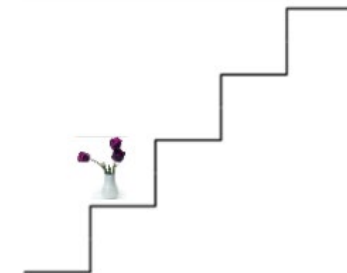
- technologie: vraagstuk aan eigenaar
- proces: vraagstuk aan eigenaar
- gedrag: vraagstuk aan eigenaar

actie 4:

- Omgevingsplan, Dorpsvisies,
- biodiversiteittherstelplan
- warmteplannen, circulaire economie

actie 5:

- omgevingsplan (*beleid*)
- eco-raster (*veld*)
- experimenteer-regio
- externe financiering

Hier de tekst bij genummerde plaatjes uit de powerpoint Eco-raster Plan van Aanpak, ik loop ze af.

0 eerst het raamwerk (links). Hoe verder we komen, hoe beter (rechts).

1 Het allereerste is INFORMATIE! Zónder informatie (is er nog niet) gaan beleid en participatie vrijwel nergens over.

Twee extra's:

- voeg onderzoek energie-efficiëntie toe (zie verder 6, 7, 8, 9) en

- systematiek vervolgprojecten, zodat verdere (deel-)projecten elkaar praktisch versterken.

2 volg de volgorde waarom, hoe, wat. Als je bij het 'waarom' begint kun je back-casten. Als je met 'wat' begint en blijkt dat het 'waarom' niet bedient ben je onhandig bezig geweest.

3 Het verdienmodel zit in het netwerk. Sowieso komen eurorendementen steeds meer onder druk te staan van doelen mbt ecologisch toegevoegde waarden. Ecologisch toegevoegde waarden (iha ecosysteemdiensten) zijn echter altijd afhankelijk van NETWERKEN. Allereerst fysieke netwerken (CO2 heeft grote impact op Biodiversiteit). Een ander netwerk is dat van *beleid en veld* sámen! Zoals in de Groene Vierhoek. Hierin hebben alle hoeken andere input. Maar participanten zijn gelijkwaardig.

4 De nulmeting voor SD is een eye-opener. Maar heel weinig mensen snappen dat CO2 zowel om energie als om materialen gaat. En vaak nog minder wat de impact is op Biodiversiteit.

5 We hebben het dan wel over 'energie'. Maar we verbranden organische stof (brandstoffen). En bij an-organsiche stof (materialen, bijv. windmolen) verder verbruiken we idem branstoffen om ze te maken. Bij CO2-neutraal horen zowel de maak-, gebruiks- als recycle-fase.

6 Dit geeft een beeld van hoe energie-efficiënt we zijn. is raar plaatje. Aan de linkerkant staan **NU** 3 tot 5 windmolens opgesteld om voor het eindgebruik de energie van slechts 1 windmolen praktisch beschikbaar te krijgen.

7 Ons energie-systeem van nu is niet energie-efficiënt. Wat er **NU** doen gebeurt hier: veel input van energie en veel verlies van energie. Wat ontbreekt in dit plaatje is hergebruik van energie oftewel energie-efficiëntie.

8 energie-efficiëntie is een geringe input van energie, de telkens herbruikbare energie zoveel mogelijk benutten. De clou is dat energie-efficiëntie 600% beter werkt dan wat we NU doen. Behalve CO2-effectief is het ook energie- en kosten-effectief.

9 kort het onderzoek naar energie-efficiëntie (TU-voorstel). Het lijkt een hoop gedoe. Andersom volgt de huidige pilot 'aquathermie' wijk Malta/ Zierikzee (warmte/koude onttrekken aan omliggend buitenwater) **NU** het gewone spoor van 6, en 7. Sowieso wordt restwarmte uit naastliggend industriegebied 'Zuidhoek' niet meegenomen, ook is er geen verdere systeemintegratie.

10 "echte" natuur is door stikstof (*hoger beleid*) dusdanig ontregelt dat het intussen enkel nog om doelsoorten gaat. Plattelandsnatuur en binnenstedelijk groen een boost geven kan wel door om te beginnen de mogelijkheden voor biodiversiteit in kaart brengen ('meetlat' in amendement). Habitatdoeltype is al het cultureel groen.

Pas als doordringt dat biodiversiteit om mensbehoud draait (en niet om natuurbehoud, daar hebben we genoeg van) kan Eco-raster in tweede fase toewerken naar natuurinclusieve landbouw, recreatie t/m samenleving. Het verschil is dat "natuur" alleen maar kost, terwijl natuurinclusief moet opleveren. Niet in eurorendementen maar in de zin van CO2- en Biodiversiteits-balans. Omdat CO2 en Biodiversiteit typisch netwerk-componenten zijn, zal ook het businessmodel zich moeten richten op een verdienmodel dat in het netwerk zit. Eco-raster is dan ook bedoeld om natuur en economie dichter bij elkaar te brengen.

11 Zomaar beginnen betekent vaak dat een volgend project er niet op voort kan bouwen. Voor dit het Plan van Aanpak is het daarom van belang een **systematiek voor vervolgprojecten** te ontwerpen. Die systematiek kan overigens meegroeien met de 'lerende samenleving' (in Groene Vierhoek). Zolang de stip op de horizon in beeld blijft kunnenaanpassingen worden gedaan.

12 Eco-raster is het verbinden (tot een geheel) van fysieke mogelijkheden en culturele behoeften. De kenmerken om aanpassingen te doen slagen staan eerstgenoemd; simpelweg om eea praktisch haalbaar te maken. In het groene vakje staan van 2020 – 2040 energie, CO2 en Biodiversiteit genoemd. Schema komt uit 2011; energie valt onder CO2, waarin bovendien circulariteit in meegenomen kan worden.

Na stikstof- en corona lockdown is een CO2-lockdown ook zeer voorstelbaar. Wat dan overblijft zijn primaire behoeften aan schoon (drink-)water, voedsel, (bouw-)materialen en in laatste plaats energie. Klinkt als holbewonertje spelen (gaat niet op dit eiland) maar als beleidsperspectief is het onuitwisbaar. En daarom belangrijk. Zeker mbt tot een plan van Aanpak voor Eco-raster.

13 is een methode om mbv nieuwe informatie in stap 1 en stap 2 te bepalen 'wat we hebben'. Stap 3 en stap 4 zijn aparte scenario's waarin per scenario vanuit een andere optiek wordt gekeken naar oplossingen om de stip op de horizon te bereiken. Stap 5 gaat ten slotte om het combineren van de 'beste' aanpassingen/veranderingen waarmee een totaal plan wordt gemaakt. Om met nieuwe inzichten/ lerende samenleving mee te groeien, kunnen de 5 stappen na verloop van tijd worden herhaald. Zo maak je én een Omgevingsvisie én Eco-raster telkens een stap verder.

14 de simpele versie want we willen NU wat DOEN. Dat Doen staat echter pas bij actie 5: O-visie (*beleid*) en Eco-raster (*veld*). Noch O-visie noch Eco-raster zullen fatsoenlijk geboren worden als we niet beginnen bij actie 0.

Inleiding

De afgelopen maanden is nagedacht over de toekomst van het eiland. Het ecologisch perspectief van duurzaam beheer van het eiland is hierin de basis geweest. Vanuit dit oogpunt zijn ook andere maatschappelijke aspecten bezien: economie, sociaal domein, wonen, werken.

In dit document schetsen we onze visie op de omgeving van ons eiland Schouwen-Duiveland. Wellicht de basis voor onze op te stellen omgevingsvisie voor het eiland in het kader van de Omgevingswet die naar verwachting per 1 jan 2022 in werking treedt.

Context

De omgeving zoals we die om ons heen zien, het landschap met zijn dorpen, stadjes, weilanden, industrie en recreatiegebieden is tot stand gekomen door in te spelen op de lokale factoren die aanwezig waren: strand, duinen, water toegang voor visserij.

Op dit moment zien we de problemen die te maken hebben met onze basis chemische huishouding. Het betreft dan met name de problematiek op het gebied van koolstof (CO₂) en stikstof.

Uitgangspunten

In deze visie gaan we uit van het versterken van de factoren natuur (ecologie), economie (werken) en sociaal domein (wonen). De gedachte is dat door het versterken van natuurlijke aspecten dit ook een positieve invloed kan hebben op de economie (bijv. toerisme) en het wonen kan veraangenamen en de leefbaarheid kan versterken. Het kan ook een trekker zijn voor nieuwe bewoners en voor onze gasten (toeristen).

Tweede uitgangspunt is dat de basis chemie (koolstof en stikstof) in balans moeten zijn, oftewel we moeten niet meer koolstof en stikstof uitstoten (in de lucht brengen) dan we invangen in water en bodem (in de vorm van bomen, planten, wieren, dieren, etc.).

Derde uitgangspunt is het versterken van de biodiversiteit. De inrichting van het eiland moet leiden tot een toename van de soortenrijkdom en het aantal in een soortengroep moet toenemen.

Principes

We omarmen de volgende principes:

- We leggen een eco-raster over het eiland. Een ecologisch raster is een netwerk van groen, die de natuurgebieden over het eiland verbindt. Hiermee wordt het mogelijk voor flora en fauna te fourageren over het hele eiland. Dit zorgt voor versterking van het groen en maakt het meer robuust. Aangezien de verbindingen veelal ook over dijken, langs waterwegen e.d. gaan, zal dit een verhoogd genot van het eiland geven voor de toeristen. Denk hierbij aan de uitbreiding van wandelpaden, fietsroutes, paardenroutes en vrijloop gebieden voor honden.
- In het buitengebied komen boerderijen en andere gebouwen vrij. Hiervoor zien we een toekomst als ecologische hubs: plaatsen in het netwerk die groen worden ingevuld en waar de gebouwen beschikbaar zijn voor nieuwe functies, waaronder herbestemming als woning. De boerderijen en opstallen zijn vaak ruim en er is mogelijkheid om er eventueel meerdere huishoudens in te vestigen. Op deze manier houden we het buitengebied levendig en in stand en versterken we het groen. Het initiatief van Boerenerf 2.0 sluit hier op aan.
- De ecohubs zijn plaatsen voor ontwikkeling van vormen van alternatieve landbouw, zoals voedselbossen, strokenteelt, kringlooptlandbouw. Daarnaast zijn het pleisterplaatsen voor toeristen om aan te sterken met een kop koffie, een taartje of een kleine maaltijd. De

ecohubs zijn zoveel mogelijk off grid (eigen energievoorziening, helofytenfilter ipv riool, geen gasaansluiting, drinkwater zo mogelijk uit eigen bron). Het biedt de mogelijkheid voor het plaatsen van tiny houses. De ecohubs hebben een netto positieve bijdrage aan de koolstof en stikstof balans en versterken de biodiversiteit (meer soorten, meer exemplaren van een soort).

- We bepalen de koolstof en stikstof balans voor ons eiland, zodat we kunnen monitoren hoeveel stikstof en koolstof we in de lucht brengen en hoeveel er terecht komt in bodem en water. Op deze wijze is dit een instrument om te voorkomen, dat de ecologie en economie worden ontwricht.

-

Welke vraagstukken pakken we hiermee aan:

- Versterking van de ecologie
- Versterking van de economie
- Versterking van het wonen en leefbaarheid.
- Innovatie en ontwikkeling op het gebied van duurzaamheid

Ontwikkelingsvraagstukken / vragen voor innovatie:

1. Ecologisch raster
 - Hoe moet het ecologisch raster eruit komen zien?
 - Welke knelpunten zitten er nog in, waar nog geen doorlopende lijn is?
 - Welke ecologische hoofdstructuren (kenmerken van ecologisch gebied) kennen we en worden aan elkaar verbonden?
 - Welke risico's zijn er van het aan elkaar verbinden natuurgebieden?
2. Groen voor rood en rood voor rood
 - Welke boederijen/buitenhuizen komen vrij de komende tijd en zouden ze kunnen worden ingezet in het ecoraster als knooppunt.
 - In hoeverre zijn deze verblijven geschikt om er ecohubs van te maken met mogelijkheid van wonen.
3. Ecohubs
 - Welk beleidskader hanteert de gemeente voor het realiseren van een locatie met tiny houses?
 - Welke vergunningen zijn nodig voor het realiseren van een ecohub? Welke documenten moeten hiervoor worden aangeleverd.
4. Recreatie
 - Welke kansen zijn er voor de recreatie om aan te sluiten bij het ecoraster en de ecohubs (bed & breakfast, logies, fietsroutes, wandelroutes, paardenroutes)
5. Landbouw
 - Welke kansen zijn er voor ontwikkeling van de landbouw om economisch rendabel te zijn met een positieve stikstof en koolstof balans en versterking van de biodiversiteit? Hierbij kan gedacht worden aan voedselbossen, strokenteelt, kringlooplandbouw, ...
6. Koolstofbalans
 - Wat is de huidige koolstofemissie en -invangcapaciteit van Schouwen-Duiveland?
 - Welke mogelijkheden zijn er om de koolstof emissies te beperken en de koolstofinvangcapaciteit te vergroten?
 - Hoe monitoren we de koolstofbalans?
7. Stikstofbalans
 - Wat is de huidige stikstofemissie en -invangcapaciteit van Schouwen-Duiveland?

- Welke mogelijkheden zijn er om de stikstof emissies te beperken en de stikstofinvangcapaciteit te vergroten?
- Hoe monitoren we de stikstofbalans?
- 8. Biodiversiteit
 - Welke ecologische hoofdgroepen zijn er?
 - Welke ecologische hoofdgroepen willen we versterken?
 - Om welke flora, fauna gaat het dan, inclusief bodem- en waterleven.
 - Welke ecologische gebieden willen we met elkaar verbinden?
- 9. Omgevingsvisie Schouwen-Duiveland
 - Hoe kan dit plan bijdragen aan de tot stand koming van de omgevingsvisie Schouwen-Duiveland?
 - Toelichting: De omgevingsvisie SD is een visie op de omgeving. Deze moet als doel hebben het realiseren van een duurzaam eiland. Hierin kan een gelaagdheid worden onderscheiden met basis chemische factoren koolstof en stikstof als sturende factoren, natuurlijke kenmerken in de ondergrond en waterlopen als sturende factoren, ecologische hoofdgroepen en bijpassende landschappelijke kenmerken maken uiteindelijk de omgevingsvisie.

Eerste opzet voor onderzoek Schouwen Duiveland Energieneutraal

Het onderzoek zal zich richten op de vraag hoe Schouwen Duiveland in 2040 energie-neutraal en zonder aardgas gerealiseerd kan worden. Welke maatregelen, energie infrastructuur, energieopslag en duurzame bronnen er nodig is? De basis hiervoor wordt gevormd door het visiedocument en de energie-agenda 2018-2023 "Samen op weg naar een energieneutraal Schouwen Duiveland in 2040": Hoe gaan we energie gebruiken, opwekken, opslaan en transporteren en wat zijn de gevolgen daarvan voor het landschap, de gebouwen en bewoners?

Wij stellen voor om te starten met een energiepotentie-studie die de energievraag en het aanbod aan duurzame energie en reststromen in kaart brengt:

- Hoeveel energie en welke exergetische kwaliteit (temperatuur van warmte of koude, elektriciteit of (bio)brandstof);
- De plaats waar deze energie aanwezig is of gevraagd wordt;
- De tijd wanneer deze energie aangeboden of gevraagd wordt
- Energiebesparingspotentieel

Bij deze energiepotentie-studie zal gebruik worden gemaakt van eerdere studies (o.a. denktank, CE-Delft, "Ons bin zinnig", nationale databases en informatie van de gemeente en provincie Zeeland). Vervolgens laten we zien hoe verschillende energiesystemen voor aardgasloze wijken en gebouwen er uit kunnen zien (mate van besparing en gebouwinstallaties). Dan laten we zien wat een energieneutraal SD betekent voor een bepaalde keuze; veel of weinig windturbines of PV-panelen.

Op basis van de energie-potentiëstudie en energiebesparingsscenario's voor gebouwen/wijken, zal in nauwe samenwerking met (lokale) belanghebbenden onderzocht worden hoe vraag en aanbod van energie optimaal op elkaar afgestemd kan worden en welke gevolgen dit heeft voor de energie-infrastructuur en het landschap. Uiteindelijk moet dit resulteren in lokale oplossingen voor een aardgasloos en energieneutraal Schouwen Duiveland in 2040.

T.z.t. kunnen wij werken aan de energiepotentie-studie (ca. 250 uur) en nadien aan de afstemming van vraag en aanbod met de uitwerking van een aantal lokale oplossingen (250 uur). Het aantal uren kan minder of meer worden en bepaalt de diepgang van het onderzoek. Wij zullen de niet-commerciële uurtarieven hanteren, te weten 100 Euro per uur (exclusief BTW).

TUDelft, 28 november 2017.

Systematiek vervolgprojecten Schouwen Duiveland Energieneutraal

Ook andere duurzaamheids-aspecten zoals materiaal- en ruimtegebruik kunnen we meenemen. Dat kan dan allemaal niet meer binnen bovengenoemde uren en tijdspanne, dus misschien moeten wij het qua tijd uit elkaar trekken.

We willen dan toch starten met een inventarisatie van de plannen (status quo die er voor een deel al ligt) en de energiepotenties van SD. Dit kan als input gebruikt worden voor een workshop voor een grotere groep belanghebbenden om hiermee ook lokaal levende ideeën en wensen boven water te krijgen. Op basis van deze informatie kunnen wij werken aan varianten/strategieën/scenario's voor het einddoel van een aardgasloos en energieneutraal SD in 2040 op basis van exergetische principes (energie, ruimte en materiaalgebruik). Deze varianten/strategieën/scenario's worden weer op een volgende workshop gepresenteerd. Met de informatie die daar uit komt, kunnen we verder plannen ontwikkelen waarbij de ideeën voor en de potenties van SD gebruikt worden om een consistent

geheel te realiseren, zodat het geen losse onafhankelijke plannen worden. Deze plannen kunnen onderbouwd worden met exergie- en CO₂-balansen/berekeningen. Ruimtelijke verschijningsvorm, ruimte-, materiaalgebruik en biodiversiteit zullen belangrijke indicatoren zijn voor het plan.

Bij een restwarmteplan SD, is de redenatie dat we geen grote restwarmtebron op SD hebben, en een warmteplan daarom niet relevant is, te simpel. Men denkt dan vooral aan hoog-temperatuur-restwarmte omdat dit nu hot item is. Denkt men meer vooruit dan weten we dat er in de toekomst steeds minder beschikbaar is van deze hoog-exergetische warmte (meestal van fossiele oorsprong). Wij denken aan laag-exergetische energiekwaliteiten die er nu en in de toekomst ruimschoots beschikbaar zijn. Denk aan restwarmte uit koelprocessen (supermarkten datacenters of koelingen) of rioolwater(zuivering) of uit oppervlaktewater waaruit al dan niet m.b.v. warmtepompen en seizoensopslag (in de bodem) warmte of koude kan worden onttrokken. En zo zijn er nog wel meer bronnen te bedenken. Zo is de TU ook betrokken bij een woningbouwproject in Scheveningen waar laag-exergetische warmte en koude wordt onttrokken uit het zeewater. Lijkt ons dat er op SD voldoende zeewater aanwezig is, en daarom zeker relevant om de mogelijkheden te onderzoeken en een Low-exergie-plan te maken.

5 maart 2018, TU-Delft